U D E N

Sociaal-economische schets
van het ruilverkavelingsgebied

L 7
53

VERSLAGEN
NO. 53

LANDBOUW-ECONOMISCH
ONTVANGEN
17 DEC. 1963
BIBLIOTHEEK
INSTITUUT

November 1963

Landbouw-Economisch Instituut - Conradkade 175 - 's-Gravenhage - Tel. 61.41.61
Niet voor publikatie - nadruk verboden

637

63/1475

m

LIJST VAN BIJLAGEN

		Blz.
1.	Bevolking sinds 1910	34
2.	Loop van de bevolking	35
3.	Bevolking naar wijken	36
4.	Enige gegevens per wijk	37
5.	Mannelijke beroepsbevolking	38
6.	Mannelijke beroepsbevolking naar bedrijfstak	39
7.	Forenzen	40
8.	Aantal geregistreerde telplichtigen	41
9.	Aantal geregistreerden naar beroepsgroep	42
10.	Nevenberoepen van de B- en hoofdberoepen van de C-geregistreerden	43
11.	Geregistreerden in groep D	44
12.	De bedrijven ≥ 1 ha en de cultuurgrond (1910-1959)	45
13.	Wijzigingen in het aantal geregistreerden sinds 1959	46
14.	Geregistreerden naar beroepsgroep (1959-1963)	47
15.	Verdwenen geregistreerden	48
16.	Nieuw geregistreerden (1959-1963)	49
17.	Overdrachten in de periode 1959-1963	50
18.	Omvang van het grondverkeer 1962-1963	51
19.	Verkaveling	52
20.	Eigendom en pacht	53
21.	Gepachte grond	54
22.	Bedrijfsgebouwen	55
23.	Utiliteitsvoorzieningen	56
24.	Grondgebruik	57
25.	Ontwikkeling van het grondgebruik	58
26.	Bouwlandgebruik	59
27.	Grasland	60
28.	Tuinbouwgewassen	61
29.	Rundveestapel	62
30.	Melkkoeien	63
31.	Melkproduktie	64
32.	Mestvarkens	65
33.	Fokzeugen	66
34.	Leghennen	67
35.	Melkmachines	68
36.	Paarden en trekkers	69
37.	Arbeidskrachten (1959 en 1963)	70
38.	Veestalling en bedrijfsvoering	71
39.	Varkensschuren en kippenhokken	72
40.	De leeftijd van de bedrijfshoofden	73

INHOUDSOPGAVE

		Blz.
LIJST VAN BIJLAGEN		4
WOORD VOORAF		5
INLEIDING		7
HOOFDSTUK I	ALGEMEEN SOCIAAL-ECONOMISCHE ASPECTEN	9
	§ 1. Bevolking	9
	§ 2. Beroepsbevolking	10
	§ 3. Forensisme	13
HOOFDSTUK II	ASPECTEN VAN DE AGRARISCH-ECONOMISCHE STRUCTUUR	15
	§ 1. Hoofd- en nevenberoepen van de geregistreerden	15
	§ 2. Bedrijfsgroottestructuur	16
	§ 3. Wijzigingen in aantal geregistreerden (1959-1963)	20
	§ 4. Verkaveling	21
	§ 5. Eigendom en pacht	22
	§ 6. Bedrijfsgebouwen en utiliteitsvoorzieningen	23
HOOFDSTUK III	DE LANDBOUWBEDRIJVEN	24
	§ 1. Bedrijfstype en grondgebruik	24
	§ 2. Bouwland- en graslandgebruik	25
	§ 3. Tuinbouw	25
	§ 4. Rundveehouderij	26
	§ 5. Varkens en kippen	28
	§ 6. Mechanisatie en arbeid	28
	§ 7. Bedrijfsinrichting	30
HOOFDSTUK IV	ENKELE AGRARISCH-SOCIALE ASPECTEN	31
	§ 1. Bedrijfshoofden	31
	§ 2. Bedrijfsopvolging	32

INLEIDING

Het onderwerp van deze sociaal-economische schets is de in voorbereiding zijnde ruilverkaveling "Uden" welke vrijwel geheel de gelijknamige gemeente omvat alsook een klein gedeelte van de gemeente Nistelrode. De voornaamste niet tot het ruilverkavelingsgebied behorende delen van de gemeente Uden zijn het kerkdorp Odiliapeel en de buurtschap Slabroek. Odiliapeel, dat vóór 1930 Terraveen heette, is een in de jaren twintig op de peelontginningen gesticht dorp.

Uit opgravingen in Uden gedaan kan worden aangenomen dat bij het begin van de jaartelling hier reeds een nederzetting bestond. De grondslag voor de huidige gemeente schijnt al omstreeks de 10e eeuw te zijn gelegd. In de generaliteitsperiode behoorde Uden tot het "Land van Ravenstein" wat wil zeggen dat de katholieke godsdienst vrij mocht worden uitgeoefend. Uden werd een vluchtoord en vestigingsplaats voor kloosters.

Het tot de ruilverkaveling behorende gebied van Uden bestaat vrijwel geheel uit zandgrond op z.g. Hoogterrasafzettingen van Maas en Rijn waarin zowel fijn als grof grint voorkomt. De nieuwe peelontginningen in de gemeente liggen grotendeels buiten het blok. De gemeente Uden is gelegen aan de rand van het landbouwgebied "Noordelijke Peel".

Zowel in het westen als in het zuiden grenst het ruilverkavelingsgebied aan andere ruilverkavelingsblokken namelijk "De Leijgraaf", "Veghel-Erp" en "Boekel". Van de twee eerstgenoemde gebieden zijn sociaal-economische schetsen gemaakt 1) en verschillende gegevens hieruit zullen voor dit verslag als vergelijkingsmateriaal kunnen dienen.

Door de Cultuurtechnische Dienst is het blok ingedeeld in twee gebieden namelijk:

I. Uden
II. Volkel.

Op bijgaande kaart is zowel de begrenzing van het ruilverkavelingsblok als die van de deelgebieden en een tweetal enclaves aangegeven.

De basis voor deze sociaal-economische schets is bestaand statistisch materiaal. Dit omvat de landbouwtelling mei 1963 van het Centraal Bureau voor de Statistiek, waarvan gegevens per afzonderlijke geregistreerde zijn opgenomen en verwerkt, alsmede enkele rubrieken uit de tellingen 1961 en 1959. Ook zijn gegevens geput uit de algemene volkstelling 1960 en de volks- en beroepstelling 1947, de landbouwtelling 1960 en de woningtelling 1956. Van laatstgenoemde vier tellingen kunnen alleen gegevens worden verstrekt betreffende de gehele gemeente Uden.

De individuele gegevens (meitellingen 1963, 1961 en 1959) zijn opgenomen van die geregistreerden, waarvan de gebouwen binnen de blokgrenzen staan. Derhalve is buiten het blok gelegen grond van deze geregistreerden meegeteld doch in het blok gelegen grond van elders wonenden is buiten beschouwing gebleven. Met behulp van plaatselijke deskundigen zijn de geregistreerden ingedeeld naar beroepsgroepen en de bedrijven naar bedrijfstype. In de hoofdstukken II en III wordt op deze indelingen teruggekomen.

---

1) L.E.I.-Nota No. 178 "De Leijgraaf".
L.E.I.-Verslag No. 7 "Veghel-Erp".

Van de vrij omvangrijke literatuur over de gemeente Uden is kennis genomen en waar nodig dankbaar gebruik gemaakt. Dit betreft o.a. "Rapport inzake de economische structurele toestand en hare ontwikkelingstendenties in de gemeente Uden" E.T.I. Noordbrabant 1948; het I.S.O.N.E.V.O.-Rapport Uden van dr. A.J. van Lieshout o.e.s.a. "Onderzoek naar de levensomstandigheden der bevolking van plattelandsgemeenten" 1948, alsmede een in 1960 verschenen brochure over "De ontwikkeling van de gemeente Uden sinds 1945".

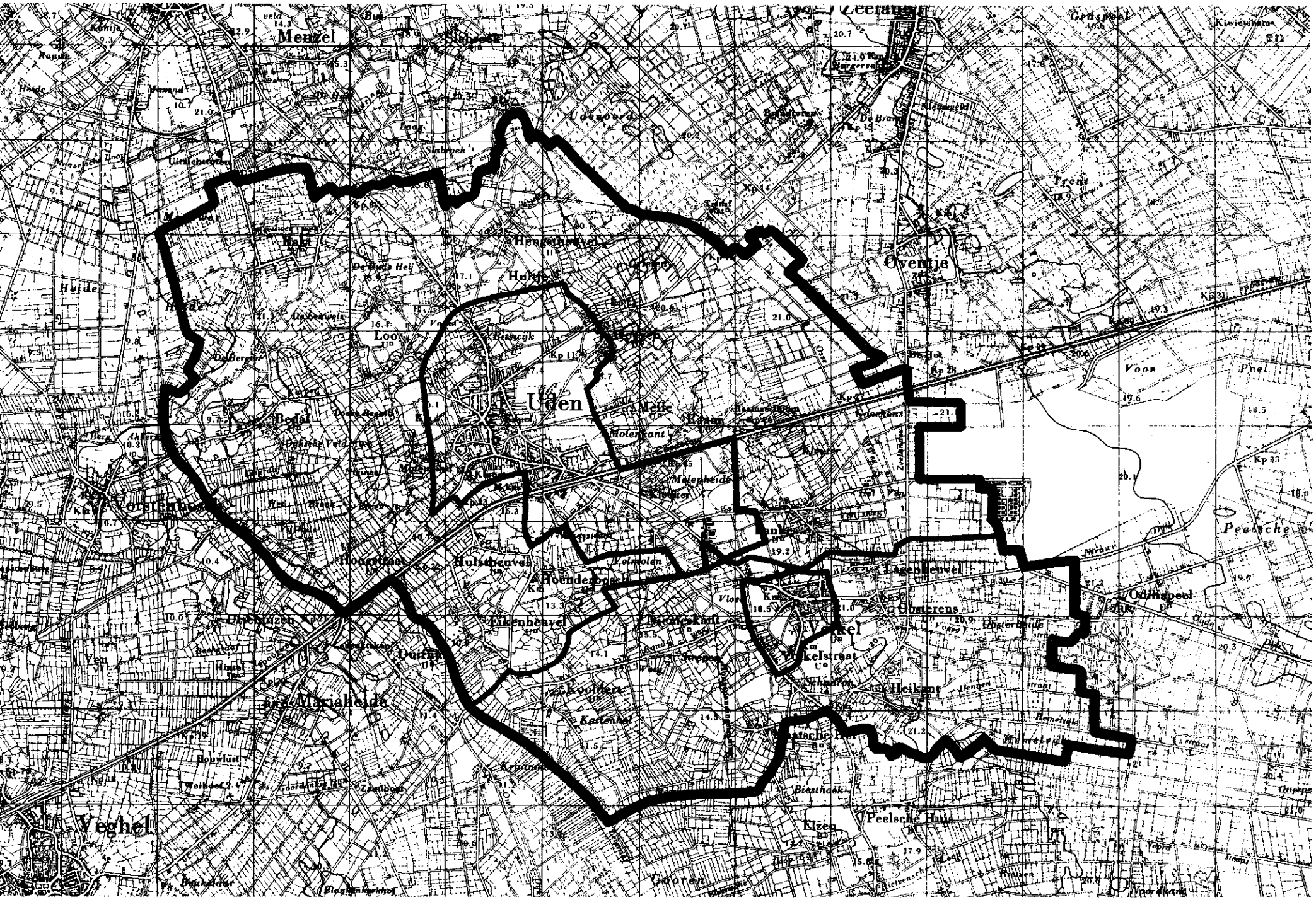
Menzel
Zeeland
Oventje
Uden
Loo
Bedaf
Veghel
Mariaheide
Hoeven
Dinther
Olland
Odiliapeel
Peelsche Hutte
Elzen
Heikant
Voor Peel
Peelsche

WOORD VOORAF

De Cultuurtechnische Dienst verzocht in maart 1963 het Landbouw-Economisch Instituut een sociaal-economische schets te maken van het ruilverkavelingsgebied "Uden". Deze schets is een uitwerking van en een toelichting op de bestaande statistische documentatie over het betrokken gebied. Van de in deze schets vermelde gegevens maakt de Cultuurtechnische Dienst gebruik bij de voorbereidingswerkzaamheden voor de ruilverkaveling en de samenstelling van het rapport ex art. 34 van de Ruilverkavelingswet.

Het blok "Uden" omvat het grootste deel van de gemeente Uden, alsmede een zeer klein deel van de gemeente Nistelrode. Exclusief de enclaves van de dorpen Uden en Volkel is het blok ± 3700 ha groot.

Dit verslag is opgemaakt door de afdeling Streekonderzoek.

DE DIRECTEUR,

's-Gravenhage, november 1963 (Prof. dr. A. Kraal)

HOOFDSTUK I

ALGEMEEN SOCIAAL-ECONOMISCHE ASPECTEN

Na de tweede wereldoorlog openbaarde zich in vele plattelandsgemeenten en zeker ook in Uden, een groot arbeidsoverschot. Dit werd in hoge mate door de landbouw veroorzaakt, waar op de kleine bedrijven de doorgaans grote gezinnen lang niet voldoende emplooi konden vinden, hetgeen een grote z.g. verborgen werkloosheid met zich bracht. Niet-agrarische werkgelegenheid was er te weinig zodat alleen emigratie of industrialisatie uitkomst kon bieden. Het gemeentebestuur nam daarom het initiatief om te komen tot industrialisatie, hierin gesteund door de conclusie uit het E.T.I.-Rapport 1948. Reeds in 1951 werd Uden aangewezen als industrialisatiekern in het economische ontwikkelingsgebied noordoost Noordbrabant welke benaming in 1959 werd gewijzigd in ontwikkelingskern in het probleemgebied oost-Noordbrabant.

Dank zij de industrialisatie is Uden er in geslaagd voldoende werkgelegenheid te scheppen voor het eigen arbeidsoverschot, bovendien voor een deel voor dat van de omliggende gemeenten. Dat de gemeente hierdoor zijn agrarische karakter van voor de oorlog niet heeft behouden ligt wel voor de hand.

§ 1. Bevolking (bijlagen 1 t/m 4)

Uden is een snelgroeiende gemeente. Het totaalaantal inwoners is van ruim 6000 in 1910 toegenomen tot meer dan 17000 op 1 januari 1963. In ruim een halve eeuw is de bevolking dus bijna verdrievoudigd. Deze bevolkingstoeneming was relatief groter dan die van de provincie en van het rijk waar in genoemde periode de bevolking respectievelijk twee en een half maal zo groot werd en verdubbeld is.

Tot 1947 had Uden ongeveer een zelfde groeitempo als de provincie. De versnelling van de bevolkingstoeneming welke hierna intrad - en kennelijk nog niet is geëindigd - had al vóór 1955 een hoger groeitempo dan van Noordbrabant tot gevolg. De bevolkingsgroei is niet alleen te danken aan het onverminderd hoge geboortenoverschot (geboorten minus sterften) maar ook aan het belangrijke vestigingsoverschot (vestiging minus vertrek) in het laatste decennium. Het tot 1945 bestaande vertrekoverschot is vooral na 1950 als gevolg van de industrialisatie in een vestigingsoverschot veranderd.

Van het totaalaantal inwoners van Uden woont maar ongeveer een kwart in het eigenlijke ruilverkavelingsgebied. In de dorpskernen Uden en Volkel, welke met hun uitbreidingsplannen als enclave beschouwd worden en buiten het ruilverkavelingsgebied gehouden worden, woont het grootste deel van de bevolking. Deze kernen vertonen dan ook sedert 1947 de grootste bevolkingstoeneming (± 90%). In de meeste buurtschap-

Grafiek 1

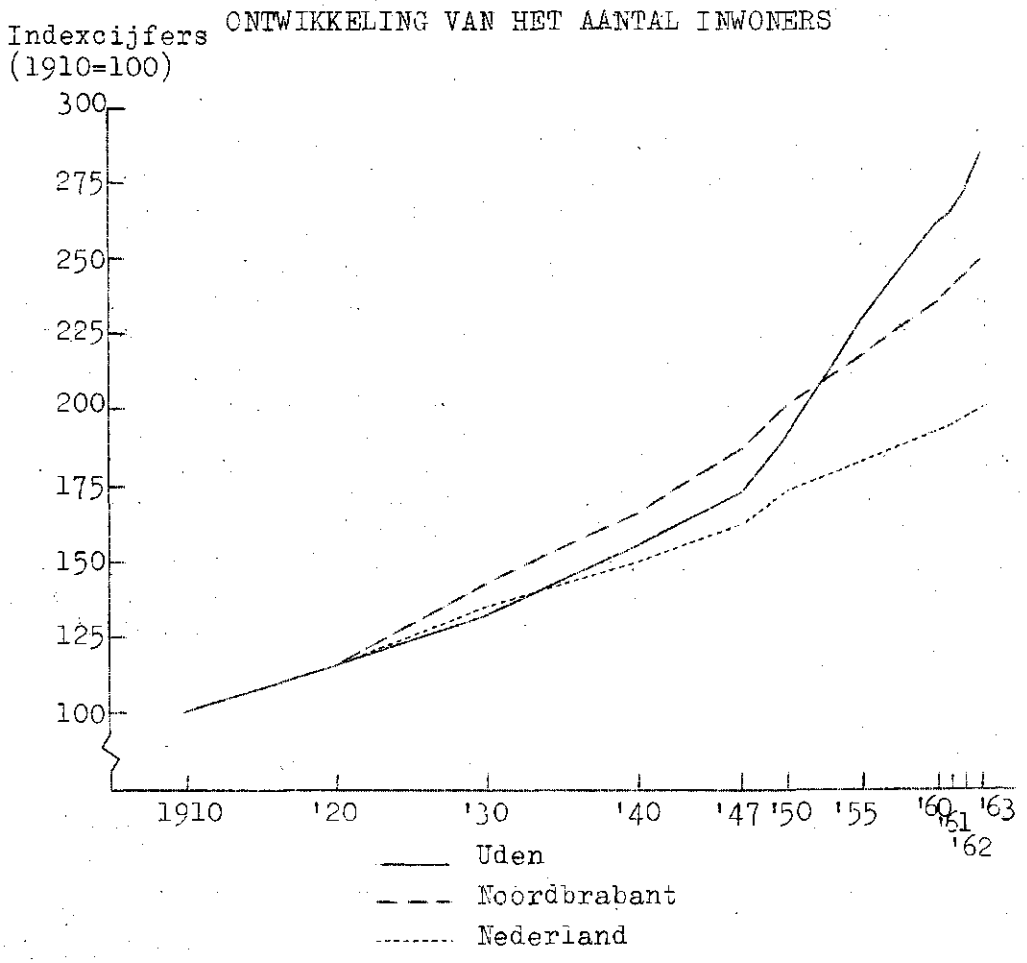

pen nam de bevolking af. Een uitzondering hierop vormt het platteland tussen Volkel en Odiliapeel (Lagenheuvel en Oosterens) dat méér door woningbouw in beslag is genomen.

Bijna twee derde van de bevolking is autochtoon, de allochtone bevolking is voor een iets groter deel afkomstig uit Noordbrabant dan uit de overige provincies tezamen. Bijna de gehele bevolking is rooms-katholiek, de 7% welke dit niet is woont voornamelijk in de dorpskernen.

§ 2. Beroepsbevolking (bijlagen 5 en 6)

Evenals de totale bevolking is ook de mannelijke beroepsbevolking sterk in aantal toegenomen; in de periode tussen de twee laatste volkstellingen (1947-1960) vermeerderde deze met meer dan de helft (54%). Welke verandering dit in de beroepsstructuur teweegbracht laat tabel 1 zien.

Tabel 1

MANNELIJKE BEROEPSBEVOLKING UDEN

Jaar	Aantal	Percentage werkzaam in			
		landbouw	nijverheid	handel en verkeer	diensten en overige
1947	2804	49 [1]	31	11	9
1960	4305	20	46	9	25

1) Inclusief bosbouw en ontginning (5%).
Bron: C.B.S.-Volks- en beroepstellingen.

De grootste verandering blijkt in de landbouw te zijn opgetreden welks aandeel in de mannelijke beroepsbevolking is teruggelopen van bijna de helft tot een vijfde. Door de industrievestigingen en de afvloeiing uit de landbouw is de nijverheidssector als werkgever het belangrijkste geworden. Deze omvatte in 1960 weinig minder dan de helft van alle beroepspersonen. De grote toeneming van de diensten-sector betreft voornamelijk overheidsdiensten met name van de vliegbasis Volkel.

De leeftijdsopbouw van de mannelijke beroepsbevolking heeft zich gewijzigd in deze zin, dat er in 1960 minder jeugdige en minder oudere beroepspersonen zijn en daarentegen aanzienlijk meer in de leeftijdsklasse van 25-39 jaar. Dit zal in hoge mate beïnvloed zijn door de vestiging van van elders afkomstige arbeidskrachten.

Tabel 2

LEEFTIJDSOPBOUW UDEN

Jaar	Aantal personen	Percentage in de leeftijdsklasse				
		< 20 jaar	20-24 jaar	25-39 jaar	40-64 jaar	≥ 65 jaar
Mannelijke beroepspersonen						
1947	2804	15	15	34	31	5
1960	4305	12	16	41	30	1
Gehele bevolking						
1947	10377	50	8	19	17	6
1960	15743	48	8	22	17	5

Bron: C.B.S.-Volks- en beroepstellingen.

De afneming van het aantal agrariërs sedert 1947 is in de eerste plaats ontstaan door de sterke vermindering van het aantal meewerkende gezinsleden, d.w.z. voornamelijk meewerkende zoons met ruim 3½% per jaar. De snelheid waarmee het aantal zoons afnam is de laatste jaren aanzienlijk groter geworden.

Tabel 3

MANNELIJKE AGRARISCHE BEROEPSBEVOLKING

	Aantal personen in			Indexcijfer (1947=100)	
	1947	1956	1960	1956	1960
Zelfstandigen	663	574	547	87	83
Meewerkende gezinsleden	437	329	227	75	52
Arbeiders	142	60	71	42	50

Bron: C.B.S.-Volks- en beroepstelling 1947,
Woningtelling 1956,
Algemene Volkstelling 1960.

Ook het vrij kleine aantal vreemde arbeidskrachten is tot de helft verminderd. Voor het beroep van landarbeider, d.w.z. in deze streek voornamelijk inwonende knechts, is niet veel animo waartegenover staat, dat de kleine gezinsbedrijven hun eventueel tekort aan arbeidskrachten opheffen door inschakeling van de hulp van loonwerkers. Verder is ook het aantal zelfstandige agrariërs aanzienlijk verminderd, hierop zal in hoofdstuk II nader worden ingegaan.

Aan de Woningtelling 1956 is een globale indicatie van de inkomenspositie van de landbouwers en alle beroepspersonen ontleend. Hierbij dient men te bedenken dat aan de absolute hoogte van de bij deze telling opgegeven inkomens geen al te grote waarde kan worden toegekend; wel zijn deze gegevens bruikbaar voor regionale niveauvergelijking. In grafiek 2 zijn deze gegevens tot uitdrukking gebracht.

INKOMENS VAN GEZINSHOOFDEN EN ALLEENSTAANDEN Grafiek 2

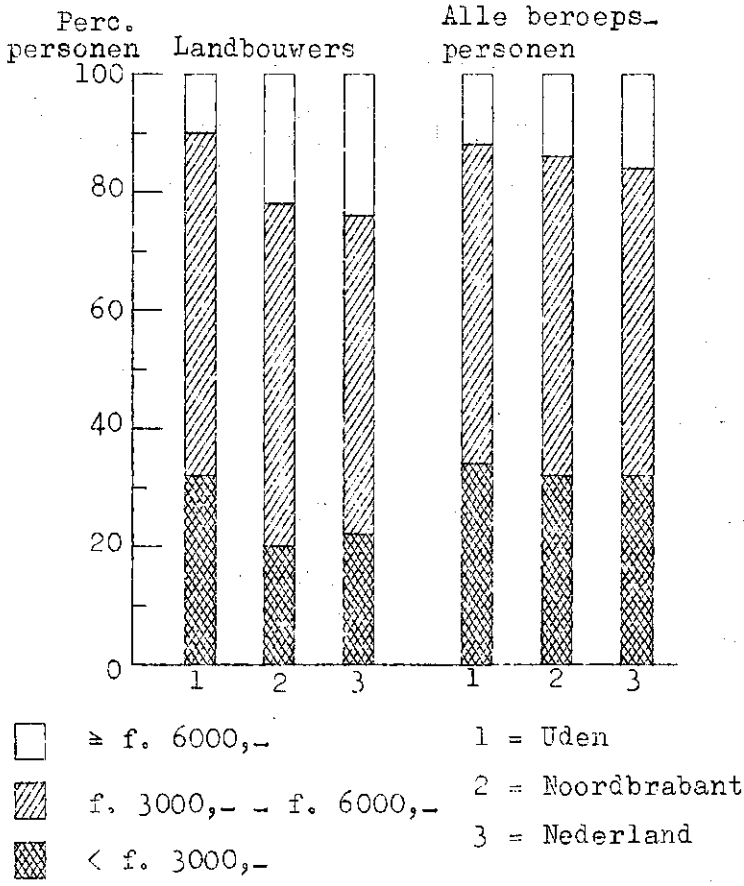

Het inkomensniveau van de landbouwers in Uden is minder gunstig dan dat van de provincie en het rijk, wat alle beroepen betreft blijken de verschillen echter niet groot te zijn.

§ 3. F o r e n s i s m e (b i j l a g e 7)

Uit de voorgaande paragrafen is gebleken, dat het aantal mannelijke niet-agrarische beroepspersonen sterk is toegenomen. De vraag is nu in hoeverre Uden zelf over voldoende niet-agrarische werkgelegenheid beschikt. Om deze vraag te kunnen beantwoorden dient het forensisme te worden bezien.

Tabel 4

BEROEPSBEVOLKING EN FORENSISME

	1947		1960	
	aantal	%	aantal	%
Totale mannelijke beroepsbevolking	2804	100	4305	100
In andere gemeente werkzaam en				
- dagelijks heen en weer reizend	270	10	577	13
- niet dagelijks heen en weer reizend	50	2	326	8
Werkzaam in de woongemeente	2484	88	3402	79

Bron: C.B.S.-Volks- en beroepstelling 1947,
Algemene Volkstelling 1960.

Uit tabel 4 blijkt dat in 1960 een relatief kleiner deel van de mannelijke beroepsbevolking in Uden werkte dan in 1947. Van de uitgaande forenzen, de z.g. "woonforenzen", is het vooral het aantal van degenen die niet dagelijks heen en weer reizen, dat relatief het meest is toegenomen.

Het voorgaande wil echter niet zeggen dat er in Uden onvoldoende werkgelegenheid zou zijn. Immers van evenveel belang als de woonforenzen, zijn voor een inzicht in de werkgelegenheidssituatie in een bepaalde gemeente, de elders wonende en in de gemeente werkende beroepspersonen de z.g. "werkforenzen".

Tabel 5

DAGFORENZEN[1)]

	1947	1960
Aantal woonforenzen	270	577
Aantal werkforenzen	179	950

1) Dagelijks heen en weer reizende mannen.
Bron: C.B.S.-Volks- en beroepstellingen.

Uit de vergelijking van de dagelijks heen en weer reizende forenzen blijkt dat er veel meer mannen van elders in Uden komen werken dan dat er omgekeerd van Uden naar elders reizen (werkforenzen 950, woonforenzen 577). Het aantal van deze dag-werkforenzen is zelfs hoger dan het totaal van week- en dag-woonforenzen. Er is dus meer werkgelegenheid in Uden dan voor de eigen mannelijke beroepsbevolking noodzakelijk is. In 1947 was de situatie nog omgekeerd: toen werkten er meer mannen elders dan dat er in Uden werkgelegenheid vonden.

De belangrijkste werkgemeente van de dagforenzen uit Uden is Veghel en voorts Eindhoven en Oss. Ongeveer twee derde van deze dagforenzen werkt in de industrie. Verder zijn van de dag-woonforenzen (mannen en vrouwen tezamen) nog bekend de afstand tot het werk. Deze bedraagt voor twee derdedeel van hen minder dan één uur. Het belangrijkste vervoermiddel is de bus (54%).

Als werkgemeente is Uden vooral van belang voor werkforenzen uit aangrenzende of niet veraf gelegen gemeenten. Deze werkforenzen vinden voornamelijk werk in de industrie en op de vliegbasis Volkel.

HOOFDSTUK II

ASPECTEN VAN DE AGRARISCH-ECONOMISCHE STRUCTUUR

§ 1. Hoofd- en nevenberoepen van de geregistreerden (bijlagen 8 t/m 11)

Het voornaamste basismateriaal van deze sociaal-economische schets is de landbouwtelling mei 1963, die alle geregistreerden die in het ruilverkavelingsgebied wonen omvat. Onder geregistreerden zijn begrepen degenen die ook telplichtig zijn. De niet-telplichtigen, dat zijn de nog geregistreerden die vanwege te geringe oppervlakte grond en/of veehouderij niet geteld behoefden te worden, blijven dus buiten beschouwing.

Van de 638 aldus geregistreerden wonen er 495 in het ruilverkavelingsblok en 143 in de enclaves (enclave Uden 99, Volkel 44). De gegevens van de geregistreerden die in de enclaves wonen zijn niet in de tabellen verwerkt doch apart opgenomen.

Niet alle geregistreerden zijn ook grondgebruikers, enkele hebben geen cultuurgrond doch wel een of andere vorm van veehouderij. Evenmin zijn lang niet alle grondgebruikers boer of tuinder van beroep, velen oefenen de landbouw uit als nevenberoep of zelfs als vrijetijdsbesteding. Om hierin inzicht te krijgen zijn de geregistreerden met behulp van plaatselijk goed bekende personen ingedeeld in vier beroepsgroepen, waarbij de tijd die aan het eigen land- of tuinbouwbedrijf wordt besteed als maatstaf geldt. De aard van het agrarische bedrijf (landbouw, tuinbouw) blijft hier vooralsnog buiten beschouwing.

De vier onderscheiden beroepsgroepen zijn:

A. zuivere landbouwers;
B. landbouwers met een nevenberoep. Meer dan de helft van de tijd wordt aan het eigen landbouwbedrijf besteed;
C. niet-agrariërs met grondgebruik of veehouderij. In deze groep wordt minder dan de helft van de tijd aan het eigen agrarische bedrijf besteed;
D. rustende boeren, rentenierende niet-agrariërs en mensen zonder beroep voor zover zij enig grondgebruik of veehouderij hebben.

Voorts zijn enkele geregistreerden ondergebracht in de rubriek speciale bedrijven, omdat op deze bedrijven de bedrijfsvoering sterk afwijkt van het in dit gebied gangbare patroon.

In tabel 6 wordt een overzicht gegeven van de indeling in beroepsgroepen en grootteklassen.

Van alle 495 geregistreerden heeft 4% geen en 13% minder dan 1 ha cultuurgrond in gebruik en behoort meer dan een kwart (29%) tot de beroepsgroep C + D. Voor de enclaves zijn deze cijfers resp. 7%, 30% en 52%. Het is reeds uit deze cijfers duidelijk dat de enclaves nog slechts weinig agrarisch zijn al komen er nog wel bedrijven van enige betekenis voor.

Tabel 6

GEREGISTREERDEN NAAR BEROEPSGROEP

	Aantal geregistreerden						
	totaal	in de beroepsgroepen					
		A	B	A+B	C	D	spec.
Zonder cultuurgrond	19	-	-	-	10	8	1
< 1 ha	63	-	-	-	40	20	3
1 - 5 ha	100	31	1	32	41	18	9
5 - 10 ha	249	217	18	235	8	-	6
10 - 15 ha	53	48	4	52	-	-	1
≥ 15 ha	11	10	1	11	-	-	-
Totaal	495	306	24	330	99	46	20
Enclaves	143	49	4	53	52	22	16

De grondgebruikers met 1 ha of meer cultuurgrond zijn voor vier vijfde deel (80%) landbouwers (74% A- en slechts 6% B-bedrijven). Het percentage landbouwers is in deelgebied Uden (82%) hoger dan in Volkel (76%), bijna alle landbouwers met een nevenberoep wonen in gebied Uden.

Het nevenberoep van de B-grondgebruikers is meestal zeer nauw verwant aan de landbouw. Hierom en omdat in deze groep het eigen landbouwbedrijf de hoofdbron van het inkomen vormt, zijn in het vervolg van dit verslag de A- en B-grondgebruikers bij elkaar gevoegd en worden zij met "landbouwers" aangemerkt.

Bij de C-geregistreerden is fabrieksarbeider wel het belangrijkste hoofdberoep hoewel er ook nogal wat grondwerkers en gemeentearbeiders zijn. Verder zijn in deze groep van belang degenen met een direct van de landbouw afhankelijk beroep, (handelaren in varkens, pluimvee e.d.). De meeste D-geregistreerden (80%) waren voorheen zelfstandig landbouwer.

§ 2. Bedrijfsgroottestructuur (bijlage 12)

Aan de hand van bestaande statistische gegevens is voor de gemeente Uden als geheel een overzicht te geven van de ontwikkeling van het aantal bedrijven en de oppervlakte cultuurgrond gedurende de laatste halve eeuw. Dezelfde cijfers zijn er van het landbouwgebied "Noordelijk Peelgebied" als vergelijkingsmateriaal. Voor het ruilverkavelingsgebied als zodanig zijn gegevens beschikbaar van de veranderingen in de bedrijfsgroottestructuur over een kortere, recentere periode, nl. van 1959-1963 (zie hierna).

De gemiddelde bedrijfsgrootte van alle grondgebruikers met 1 ha of meer cultuurgrond is van 1910-1959 met ruim anderhalve ha toegenomen. In het landbouwgebied was deze toeneming iets groter (ruim 2 ha); hier heeft relatief meer ontginning plaats gehad.

Grafiek 3

GEMIDDELDE BEDRIJFSGROOTTE

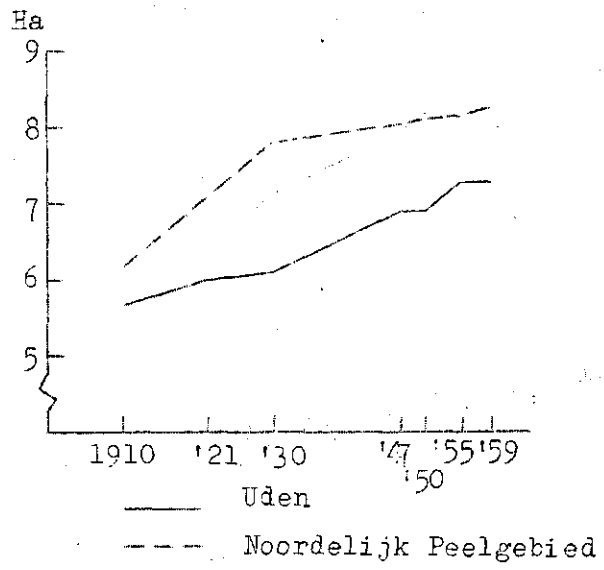

De veranderingen welke in de loop der jaren in de gemiddelde bedrijfsgrootte zijn opgetreden waren enerzijds een gevolg van de veranderingen in het aantal bedrijven en anderzijds in de toe- of afneming van de oppervlakte cultuurgrond. In dit verband geeft grafiek 4 aanleiding tot de volgende opmerkingen:

a. het aantal bedrijven beweegt zich, na een aanvankelijke toeneming sinds 1947 in een dalende lijn; deze daling is sterker dan die van het landbouwgebied;
b. de oppervlakte cultuurgrond is na 1955 verminderd, waarschijnlijk vooral ten behoeve van niet-agrarische doeleinden. In de periode daarvoor is er door ontginning grond bijgekomen, in Uden relatief minder dan in het landbouwgebied;
c. in de periode 1910-1959 is het aantal kleine bedrijven (1-5 ha) behoorlijk verminderd ten gunste vooral van die van 5-10 ha. Na 1955 blijkt ook het aantal bedrijven van 5-10 ha te zijn afgenomen en komen er meer grotere bedrijven (≥ 10 ha). Toch is de bedrijfsgroottestructuur in Uden minder gunstig dan in het landbouwgebied waar steeds meer grotere bedrijven (≥ 10 ha) waren, welke bovendien relatief sterker in aantal zijn toegenomen.

DE BEDRIJVEN ≥ 1 HA EN DE CULTUURGROND

A. DE BEDRIJFSGROOTTESTRUCTUUR

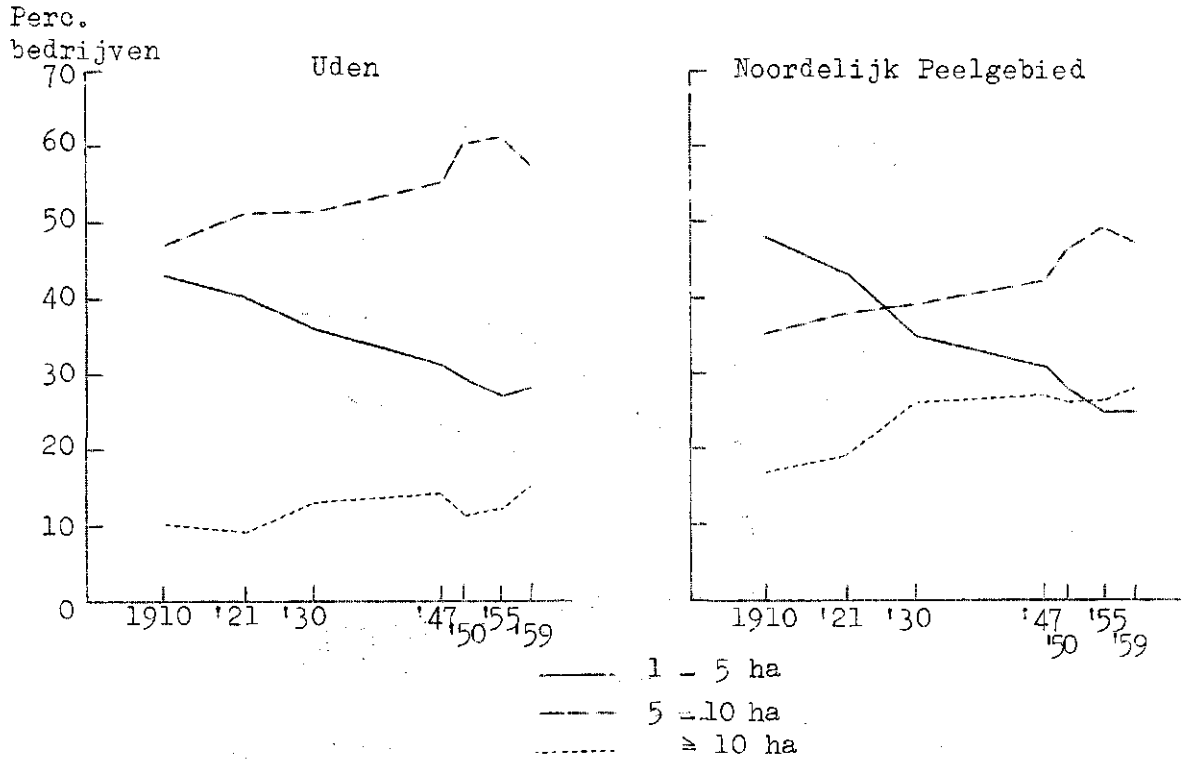

B. INDEXCIJFERS (1910=100)

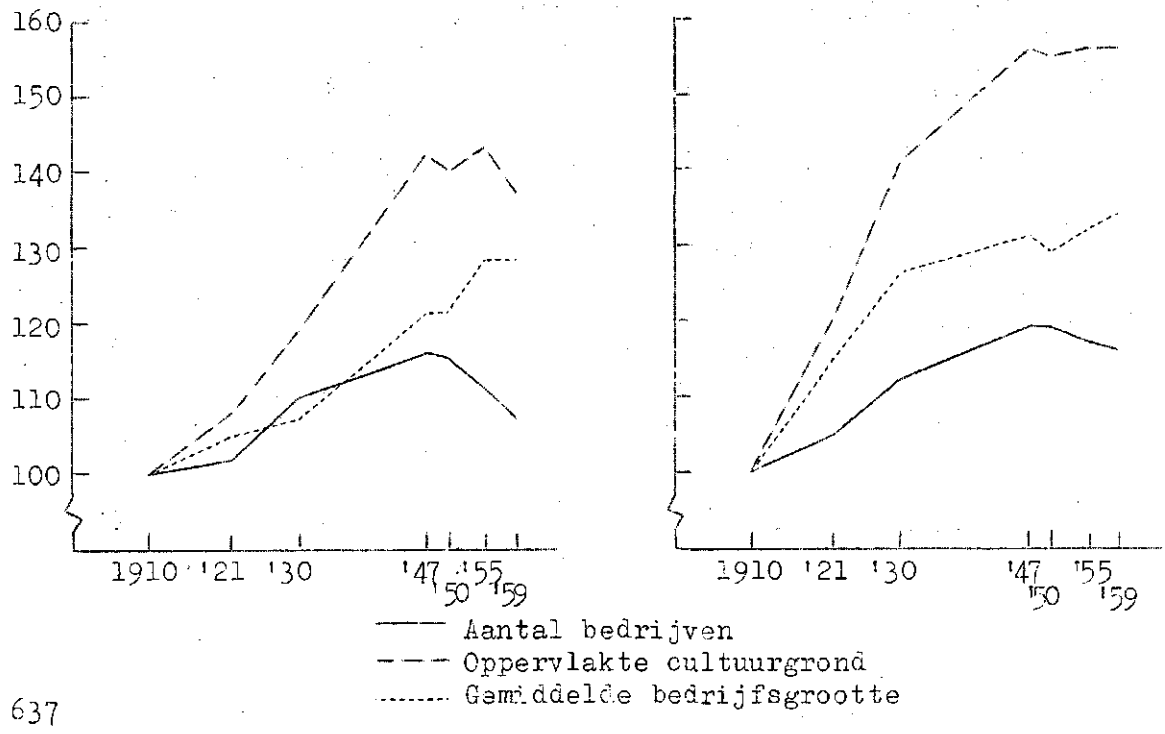

Na deze beschouwing over de historische ontwikkeling moet ook de huidige structuur van de bedrijfsgrootte in het blok worden bezien. Tabel 7 geeft een beeld van de landbouwbedrijven in het gebied exclusief de enclaves.

Tabel 7

LANDBOUWBEDRIJVEN

	Percentage bedrijven		
	Uden	Volkel	ruilverkavelingsgebied
1 - 5 ha	10	9	10
5 -10 ha	67	79	71
≥10 ha	23	12	19

Ruim vier vijfde van de landbouwers heeft minder dan 10 ha grond met een sterke concentratie van bedrijven in de klasse van 5-10 ha. Het ruilverkavelingsblok is dus een gebied met overwegend kleine bedrijven welke gemiddeld 8,1 ha groot zijn (tabel 8). De concentratie van bedrijven in de grootteklasse van 5-10 ha is het normale patroon in deze streek, ook in de aangrenzende ruilverkaveling "Veghel-Erp" werd een zelfde beeld aangetroffen.

Het aantal bedrijven van 1-10 ha per 1000 ha cultuurgrond is zeer hoog, zelfs nog hoger dan in "Veghel-Erp" waar dit cijfers 89 was. Vooral deelgebied Volkel heeft relatief veel kleine bedrijven.

Tabel 8

GEMIDDELDE BEDRIJFSGROOTTE

	Aantal bedrijven ≥ 1 ha	Oppervlakte cultuurgrond ≥ 1 ha in ha	Gemiddelde bedrijfsgrootte in ha	Aantal bedrijven van 1-10 ha per 1000 ha cult.gr.
Landbouwers:				
Uden	226	1894	8,4	92
Volkel	104	793	7,6	116
Alle landbouwers	330	2687	8,1	99
C-bedrijven	49	139	2,8	
D-bedrijven	18	40	2,2	
Speciale bedrijven	16	77	4,8	

Bron: C.B.S. - mei 1963.

De C- en D-bedrijven met meer dan 1 ha grond zijn gemiddeld vrij klein. De grondgebruikers in deze twee beroepsgroepen omvatten 16% van alle geregistreerden groter dan 1 ha en 6% van de cultuurgrond. Daarnaast hebben de 16 speciale bedrijven (4% van de grondgebruikers ≥ 1 ha) 3% van de oppervlakte cultuurgrond in gebruik.

§ 3. Wijzigingen in aantal geregistreerden 1959 - 1963 (bijlagen 13 t/m 18)

Over de historische ontwikkeling van de bedrijfsgroottestructuur kon alleen een beeld worden gegeven van alle grondgebruikers ≥ 1 ha, in de gehele gemeente tot 1959. Voor de periode 1959-1963 zijn de veranderingen die zich in het ruilverkavelingsgebied als zodanig ten aanzien van het aantal geregistreerden hebben voorgedaan en de wijzigingen in beroepsgroepen en grootteklassen onderzocht. Eveneens zijn enkele gegevens beschikbaar over verdwenen en nieuw geregistreerde grondgebruikers in deze periode van 4 jaar.

Tabel 9

GEREGISTREERDEN 1959-1963

	Aantal geregistreerden		Index
	1959	1963	(1959=100)
Ruilverkavelingsgebied:			
landbouwers	350	330	94
C	118	99	84
D	69	46	67
spec.	8	20	250
Totaal	545	495	91
Enclaves	203	143	70

Zoals uit tabel 9 blijkt is het aantal geregistreerden met 9% afgenomen, doch belangrijker is dat het aantal landbouwers met 6% (d.i. 1½% per jaar) daalde. De voornaamste oorzaak van de vermindering van het aantal landbouwers is de overgang naar een andere beroepsgroep (speciale bedrijven of gaan rusten D) want per saldo is er maar één landbouwbedrijf méér verdwenen dan er nieuw zijn ontstaan. Naast de vermindering van het aantal boerenbedrijven is er een, zij het geringe, vergroting van de bestaande opgetreden. Het aantal landbouwbedrijven < 10 ha is namelijk met 3% afgenomen ten gunste van de grotere bedrijven. In het aangrenzende "Veghel-Erp" was deze ontwikkeling echter aanmerkelijk sneller (afneming van 8% in 3 jaar).

Het aantal geregistreerde niet-agrariërs (groep C en D) is in aantal achteruitgegaan door opheffing van het grondgebruik of om administratieve redenen.

Behalve de verschuivingen in de beroepsgroepen zijn ook diverse personen uit de registratie verdwenen of erin opgenomen. Per saldo kwamen er hierdoor 4 speciale bedrijven bij en verminderde de C- en D-groep met respectievelijk 24 en 27 geregistreerden. Het overgrote deel van de mutaties heeft plaatsgehad in de kleinste grootteklasse (< 5 ha) of bij degenen zonder cultuurgrond. Als reden van verdwijnen was de administratieve opheffing wel de voornaamste oorzaak, voor de landbouwers was verhuizing vaak de reden. Bij de nieuw-geregistreerden kwamen er landbouwbedrijven door splitsing bij, verder betreft dit voornamelijk niet-agrariërs en rustende boeren die nog een klein bedrijfje of vee willen hebben voor vrijetijdsbesteding en/of enige bijverdienste. De cultuurgrond van afgevoerde grondgebruikers is bij bestaande landbouwbedrijven gevoegd of aan zijn agrarische bestemming onttrokken, terwijl de "nieuwe" grondgebruikers hun grond vrijwel alleen door afsplitsing hebben verkregen.

Niet alleen door verdwijnen en nieuw ontstaan van bedrijven verwisselt er cultuurgrond van gebruiker doch meer nog door bedrijfsoverdracht en het normale grondverkeer. In de periode 1959-1963 zijn 47 landbouwbedrijven van bedrijfshoofd verwisseld (d.w.z. 12 per jaar) waaruit te becijferen is dat ongeveer 3½% van de boerenbedrijven jaarlijks een andere gebruiker krijgt. Dit betekent dat men, bij de huidige verhoudingen gemiddeld 30 jaar zelfstandig boer is. De belangrijkste redenen van abdicatie zijn wel ouderdom en overlijden van het vorige bedrijfshoofd, waarna het bedrijf dan doorgaans door een zoon wordt voortgezet.

Over de omvang van het normale grondverkeer zijn cijfers verkregen (via aantekeningen op de tellingformulieren) over de periode van één jaar (mei 1962 - mei 1963). In dit korte tijdsbestek is ongeveer 11% van de cultuurgrond in het blok van gebruiker gewisseld waarvan 5% door bedrijfsoverdrachten. Dit had een vergroting van de landbouwbedrijven (van 5-15 ha) tot gevolg en een vermindering van het grondgebruik van de C- en D-groep. Aangezien een grondverschil op een bedrijf het saldo kan zijn van een vergroting en een verkleining zijn deze cijfers eerder als een minimum dan als een maximum te beschouwen.

§ 4. Verkaveling (bijlage 19)

Over de verkaveling zijn zeer recente gegevens beschikbaar. Tegelijk met de landbouwtelling mei 1963 is namelijk in Noordbrabant ook per bedrijf het aantal kavels 1) genoteerd. Deze gegevens zijn zoals bekend ook voor 1959 per bedrijf voorhanden.

Dat de verkaveling in dit ruilverkavelingsgebied nog veel te wensen overlaat moge blijken uit het feit dat de landbouwers per bedrijf gemiddeld ruim 9 kavels hebben welke dooreengenomen nog geen ha groot zijn. Deze situatie is aanzienlijk ongunstiger dan in de aangrenzende ruilverkavelingsgebieden wat duidelijk blijkt uit tabel 10.

1) Onder een kavel is verstaan een stuk grond van één gebruiker, dat geheel door grond van anderen of door wegen of waterlopen is omringd.

Tabel 10

VERKAVELING

Ruilverkavelings-gebied	Gemiddelde bedrijfsgrootte in ha	Gemiddeld aantal kavels per bedrijf	Gemiddelde kavelgrootte in ha
Landbouwers			
Uden	8,1	9,2	0,87
Veghel-Erp	8,5	7,8	1,06
De Leijgraaf	8,8	5,7	1,50

Bron: C.B.S. - 1959.

In de verkavelingstoestand is de afgelopen 4 jaar (1959-1963) zoals begrijpelijk, weinig veranderd; de geringe veranderingen hadden evenwel een gunstig effect.

Op de grotere bedrijven zijn zowel aantal als oppervlakte der kavels groter. Meer dan de helft (54%) van de landbouwbedrijven heeft 9 of meer kavels en maar een enkel bedrijf heeft alle grond bij elkaar liggen. De landbouwers in deelgebied Volkel hebben gemiddeld één kavel per bedrijf minder dan die in Uden.

§ 5. Eigendom en pacht (bijlagen 20 en 21)

Hoe de ontwikkeling van de eigendom/pachtverhouding in de gemeente Uden en in het landbouwgebied is geweest wordt geschetst in tabel 11. Deze tabel geeft eveneens vergelijkingsmateriaal van aangrenzende gemeenten.

Tabel 11

EIGENDOM-GEBRUIK CULTUURGROND[1)]

	Percentage cultuurgrond in eigendom			
	1910	1930	1955	1959
Gemeente Uden	75	73	71	78
Noordelijk Peelgebied	71	69	68	71
Gemeente Veghel	47	60	65	67
Gemeente Erp	59	63	64	69
De Meierij	49	60	62	63

1) Alle grondgebruikers.
Bronnen: Directie van de Landbouw (1910-1930)
C.B.S. (1955-1959).

In Uden is steeds een hoog percentage eigendom-gebruik geweest, hierin is in de loop der jaren weinig veranderd. Hetzelfde geldt ook voor het landbouwgebied waartoe Uden behoort. In de aangrenzende gemeenten Veghel en Erp was het eigendom-gebruik relatief minder groot en heeft ondanks voortdurende toeneming nog niet dezelfde betekenis als in Uden bereikt.

Van alle grondgebruikers in de gemeente Uden heeft bijna twee derde (62%) alle grond in eigendom, 80% heeft meer dan de helft in eigendom en 15% pacht alle grond. Opmerkelijk is het hoge percentage bedrijven dat alle cultuurgrond in eigendom heeft, dit cijfer is voor het landbouwgebied (49%) aanzienlijk lager dan voor Uden.

Drievijfde van de oppervlakte pachtland (van alle grondgebruikers) wordt gepacht met bedrijfsgebouwen. Verreweg het grootste deel van de gepachte grond (70%) is eigendom van andere boeren of tuinders, de rest van de overheid (13%) en overige particulieren (12%). Veel grond (32% van het pachtland) wordt van ouders gepacht.

Uden geeft ten aanzien van de gepachte grond een geheel ander beeld te zien dan het landbouwgebied en de provincie: o.a. méér behuisd gepacht en méér van andere agrariërs (ook meer pacht van ouders), terwijl minder land bij de overheid of bij overige particulieren in eigendom is. In het aangrenzende gebied "Veghel-Erp" werd dit zelfde patroon waargenomen.

§ 6. Bedrijfsgebouwen en utiliteitsvoorzieningen (bijlagen 22 en 23)

Uit de gegevens over de bedrijfsgebouwen (meitelling 1961) blijkt dat het overgrote deel (87%) van de landbouwers eigenaar is van de gebouwen. De boerderijen overwegend van het z.g. Frankische of langgeveltype en van oorsprong meer geconcentreerd in buurtschappen, zijn doorgaans vrij oud. Het merendeel (70%) werd gebouwd vóór 1915 en slechts een klein gedeelte (9%) na 1940.

Omtrent de utiliteitsvoorzieningen zijn alleen gegevens van de gehele gemeente voorhanden naar de toestand van mei 1960. Vrijwel alle bedrijven waren toen reeds aangesloten op het elektriciteitsnet. Het aantal bedrijven aangesloten op de waterleiding was in Uden relatief wel groter dan in het landbouwgebied doch aanmerkelijk minder dan het provinciale gemiddelde. Verder waren in Uden een kwart van de landbouwbedrijven voorzien van telefoonaansluiting tegenover 31% in het landbouwgebied en de provincie.

HOOFDSTUK III

DE LANDBOUWBEDRIJVEN

§ 1. Bedrijfstype en grondgebruik (bijlagen 24 en 25)

Vrijwel alle bedrijven in het ruilverkavelingsgebied zijn gemengde bedrijven met iets meer grasland dan bouwland en voorts enige tuinbouw. De bedrijfsvoering richt zich vooral op de veehouderij (rundvee, varkens, kippen).

Tabel 12

GRONDGEBRUIK

	Percentage cultuurgrond in gebruik als:		
	bouwland	grasland	tuinland
Landbouwers			
Uden	43	53	4
Volkel	46	50	4
Alle landbouwers	45	51	4
C-grondgebruikers	52	37	11
D-grondgebruikers	44	40	16
Speciale bedrijven	23	28	49

Behalve bij de grootste bedrijven (≥ 15 ha), waar meer tuinland (kersen) is, vertoont de bouwland/grasland-verhouding zowel in de grootteklassen als in de deelgebieden onderling weinig verschillen.

De C- en D-grondgebruikers hebben relatief iets meer tuinland (velen hebben nog wat kersenbomen) en wat minder grasland dan de landbouwers.

Het vrij hoge percentage tuinland in de enclave Uden wordt, behalve door boomkwekerij, vooral veroorzaakt door de kersenteelt; vele van deze boomgaarden liggen in de naaste omgeving van het dorp.

Op de speciale bedrijven is de cultuurgrond voor ongeveer de helft als tuinland in gebruik, de rest als bouw- en grasland. Deze groep bestaat voor het merendeel uit tuinders en pluimveehouders. Ook zijn hierbij ondergebracht de bedrijven van kloosters en de verenigingen met enig grondgebruik of veehouderij.

Tabel 13

SPECIALE BEDRIJVEN

	Aantal speciale bedrijven			
	in het blok		in de enclaves	
	< 1 ha	≥ 1 ha	< 1 ha	≥ 1 ha
Tuinder	1	11	-	4
Fruitteler	-	-	1	1
Boomkweker	-	-	2	1
Bloemist	1	-	-	-
Pluimveehouder	-	5	-	-
Instellingen en verenigingen	2[1]	-	4[1]	3
Alle speciale bedrijven	4	16	7	9

1) Waarvan 1 zonder cultuurgrond.

Bron: L.E.I.; C.B.S. - 1963.

In beide deelgebieden is een gelijk aantal speciale bedrijven; die in de enclaves echter zijn bijna alle (14 stuks) in de enclave Uden gelegen.

Over de gehele gemeente genomen is de bouwland/grasland-verhouding in de loop der jaren weinig veranderd. In tegenstelling tot andere zandgebieden, waar het grasland doorgaans toenam, is het graslandareaal van 1950-1960 zelfs afgenomen. Het tuinland is na de oorlog van meer betekenis geworden.

§ 2. Bouwland- en graslandgebruik (bijlagen 26 en 27)

De bouwlandexploitatie wordt de laatste jaren steeds extensiever en wel door een vermindering van de oppervlakte voedergewassen. Onder meer tengevolge van de afnemende belangstelling voor aardappelen (voor de varkensmesterij) worden de hakvruchten steeds meer vervangen door graanteelt.

Tabel 14

BOUWLANDGEBRUIK

	Percentage bouwland beteeld met			
	granen	aardappelen	bieten	ov. gewassen
Gemeente Uden 1950	69	17	8	6
1955	76	13	8	3
Ruilverkavelingsblok 1963	83	10	6	1

Bron: C.B.S.

In het ruilverkavelingsgebied is thans ruim vier vijfde deel (83%) van de oppervlakte bouwland met granen beteeld en maar 16% met hakvruchten. Ongeveer dit zelfde beeld vertonen ook de onderscheiden grootteklassen en deelgebieden.

Bij de granen zijn rogge en mengsels (haver + gerst) de belangrijkste gewassen. Haver, voorheen een even belangrijk gewas als rogge, is grotendeels door de mengteelt verdrongen.

Van de hakvruchten nemen de aardappelen de grootste oppervlakte in beslag, gevolgd door voederbieten. Suikerbieten komen weinig voor en zijn alleen op de grootste bedrijven (≥ 15 ha) van enige betekenis.

Het grasland bestaat grotendeels uit blijvend grasland, slechts 8% is kunstweide.

§ 3. Tuinbouw (bijlage 28)

Een typisch onderdeel van de tuinbouw in Uden is de kersenteelt. Deze teelt komt verder noch in de aangrenzende gemeenten, noch in de

rest van de streek in een dergelijke omvang voor. De laatste jaren is het areaal kersen echter aan het verminderen, waarschijnlijk vooral als gevolg van de moeilijker wordende arbeidsvoorziening (plukken door seizoenarbeiders). In tabel 15 is deze ontwikkeling voor de gemeente Uden weergegeven.

Tabel 15

ONTWIKKELING VAN DE KERSENTEELT

	1947	1950	1955	1958	1960	1962
Oppervlakte kersen[1] in ha	152	147	150	139	136	129
Indexcijfers (1947=100)	100	97	99	91	89	85

1) Inclusief morellen.
Bron: C.B.S.-Landbouwtellingen.

Vier procent van de cultuurgrond van de landbouwers is voor tuinbouw in gebruik. Enclave Uden heeft een iets hoger percentage (14%) tuinland.

Meer dan de helft van het tuinland in het ruilverkavelingsblok wordt nog door kersen (inclusief morellen) in beslag genomen. Een iets kleinere oppervlakte tuinland wordt beteeld met groenten (voornamelijk aardbeien, conservenerwten en asperges). De oppervlakte kleinfruit bestaat vrijwel geheel uit zwarte bessen. Glasteelt komt nog zeer weinig voor. In de enclave Uden is voorts nog een behoorlijke oppervalkte boomkwekerijgewassen.

Voor de afzet van tuinbouwprodukten beschikt Uden over een eigen, reeds vanaf 1903 bestaande, veiling.

§ 4. Rundveehouderij (bijlagen 29 t/m 31)

De rundveehouderij is vooral melkveehouderij, mesterij komt slechts in beperkte omvang voor. Op de gemengde bedrijven, waar het bouwland voor een groot deel ten dienste van de veehouderij staat, komt vaak een hoge veebezetting voor. Dat dit ook voor dit gebied geldt blijkt uit tabel 16; in deze tabel is ook een vergelijking met andere ruilverkavelingsgebieden opgenomen.

Tabel 16

RUNDVEEHOUDERIJ

		Aantal melkkoeien per 100 ha grasland	Aantal kalveren + pinken per 100 melkkoeien	Percentage bedrijven met weidemestvee
Landbouwers:				
Uden	1963	163	95	10
Wanroy	1963	165	110	15
Veghel-Erp	1962	159	95	10
De Leijgraaf	1961	138	120	28

Bron: C.B.S.-meitellingen.

637

De rundveehouderij vertoont een zelfde beeld als het aangrenzende "Veghel-Erp". De intensiteit van de graslandexploitatie is groot. In tabel 17 is een samenvatting gegeven van de belangrijkste kengetallen betreffende de melkveehouderij.

Tabel 17

MELKVEEHOUDERIJ

	Aantal bedrijven met melkvee	Gemiddeld aantal melkkoeien		Aantal bedrijven met melkkoeien		
		per bedrijf	per 100ha grasland	1-9	10-14	≥25
Landbouwers						
1 - 5 ha	31	3,2	181	31	-	-
5 -10 ha	231	6,5	166	205	26	-
10 -15 ha	51	7,8	156	21	28	2
≥15 ha	10	12,8	157	1	6	3
Alle grootte-klassen	323	6,9	163	258	60	5
Uden	222	7,1	166	171	48	3
Volkel	101	6,6	158	87	12	2
Percentage bedrijven met een melkmachine	.	.		14	65	

De kleinere bedrijven geven doorgaans de zwaarste melkveebezetting te zien, op de grotere bedrijven wordt iets meer jongvee (kalveren + pinken) aangehouden. Het aantal kalveren en pinken is ruim voldoende om de veestapel in stand te houden. In deelgebied Uden is een iets dichtere melkveebezetting, ook worden hier meer kalveren gemest.

Vrijwel alle landbouwbedrijven hebben melkkoeien, gemiddeld 6,9 per bedrijf. In gebied Uden heeft men gemiddeld meer koeien per bedrijf dan in Volkel. De omvang van de veestapel per bedrijf is een belangrijke aanwijzing voor de rentabiliteit van de melkveehouderij. Het blijkt dat niet meer dan 20% van de boeren 10 of meer melkkoeien heeft. Ruim een derde houdt zelfs niet meer dan 5 stuks melkvee.

Uit de gegevens van de verschillende melkcontroleverenigingen, waarbij uiteraard ook andere dieren dan die in het ruilverkavelingsblok betrokken zijn, kan een indruk worden verkregen omtrent de kwaliteit van het melkvee. De melkopbrengst in kg, van beide melkcontroleverenigingen in het blok, beweegt zich op hetzelfde niveau als het provinciale gemiddelde. Wat het vetgehalte betreft geeft het gebied, voor de onderzochte dieren, een iets hoger gemiddelde dan de provincie voor het M.R.Y.-veeslag laat zien.

§ 5. Varkens en kippen (bijlagen 32 t/m 34)

Behalve de rundveehouderij zijn de varkens- en kippenhouderij belangrijke onderdelen van de kleine gemengde landbouwbedrijven op de Brabantse zandgronden. Van de landbouwbedrijven houdt drie vijfde deel (61%) mestvarkens en ruim de helft (54%) fokzeugen met gemiddeld resp. 23 en 10 dieren per bedrijf.

Naar de grootteklassen bezien zijn het vooral de bedrijven van 5-15 ha waar de grootste aantallen mestvarkens per bedrijf voorkomen. Een kwart van de landbouwbedrijven met mestvarkens heeft 30 of meer dieren, ruim een derde (35%) echter heeft nog geen 10 mestvarkens.

In alle grootteklassen zijn er bedrijven die zich op de varkensfokkerij toeleggen doch het gemiddelde aantal dieren per bedrijf is op de grootste bedrijven het grootst. Meer dan een derde (38%) van de varkensfokbedrijven heeft 10 of meer zeugen. In deelgebied Volkel is de varkensfokkerij van meer belang dan in Uden.

Bij de beschouwing van de cijfers over de varkenshouderij dient men er rekening mee te houden dat door de mond- en klauwzeerepidemieën (winters 1962 en 1963) het geschetste beeld af kan wijken van het normale patroon.

Uden was van oudsher een regionale marktplaats voor vee, thans is alleen de biggenmarkt (weekmarkt) nog van belang.

Voor het merendeel van de landbouwbedrijven (80%) is de kippenhouderij van meer of minder betekenis. Evenals bij de varkenshouderij zijn het weer niet de kleinste bedrijven waar men gemiddeld de meeste dieren heeft doch juist de grootste. Van de kippenhouders heeft een kwart meer dan 300 en ook bijna een kwart (23%) minder dan 100 leghennen. In Volkel zijn relatief iets meer kippenhouders onder de landbouwers en is ook het gemiddelde aantal leghennen per bedrijf groter.

§ 6. Mechanisatie en arbeid (bijlagen 35 t/m 37)

Over de mechanisatie zijn alleen recente gegevens beschikbaar van melkmachines en trekkers. Deze verschaffen echter een behoorlijke indruk van het niveau van mechanisatie.

Het aantal melkmachines neemt de laatste jaren ook op de gemengde zandbedrijven, steeds meer toe. Dit vooral wanneer het aantal melkkoeien per bedrijf voldoende groot is. Aangezien in het onderhavige gebied vele kleine veehouders zijn, heeft maar een kwart van hen een melkmachine, terwijl van degenen met 7 of meer koeien 43% en van de veehouders met 10 of meer stuks melkvee twee derdedeel (65%) een melkmachine heeft. In gebied Uden komen relatief de meeste melkmachines voor.

Bijna de helft (44%) van de landbouwbedrijven van 10 ha en groter en 18% van alle bedrijven hebben een trekker, deelgebied Uden is hierbij ook weer het sterkst gemechaniseerd.

Vergeleken met soortgelijke andere gebieden zijn in Uden minder bedrijven met een melkmachine doch aanmerkelijk meer met een trekker.

Tabel 18

MECHANISATIE[1)]

Ruilverkavelingsgebied		Gemiddelde bedrijfsgrootte in ha	Percentage bedrijven met melkmachine		Percentage bedrijven met trekker	
			en ≥ 7 melkkoeien	alle bedrijven	en ≥ 10 ha cult.grond	alle bedrijven
Uden	1963	8,1	43	24	44	18
Veghel-Erp	1962	8,5	60	27	26	15
De Leijgraaf	1961	8,8	35	17	10	6

1) Landbouwbedrijven.

Om de arbeidsvoorziening op de landbouwbedrijven zijn slechts summiere gegevens beschikbaar, namelijk het aantal dat op de teldata in mei 1959 en 1963 op de bedrijven werkte. Uit deze cijfers kan toch wel geconcludeerd worden dat, op deze kleine, typische gezinsbedrijven, de arbeid in toenemende mate alleen op het bedrijfshoofd neerkomt. Immers in deze vierjarige periode is het aantal meewerkende mannelijke gezinsleden (dat zijn voornamelijk zoons) met een derde afgenomen, terwijl de vrouwenarbeid nog sterker verminderde.

Tengevolge van de afneming van het aantal arbeidskrachten is de oppervlakte cultuurgrond per mannelijke arbeidskracht toegenomen (zie tabel 19).

Tabel 19

OPPERVLAKTE CULTUURGROND PER MANNELIJKE ARBEIDSKRACHT

	Ha cultuurgrond per mannelijke arbeidskracht	
	1959	1963
Landbouwers		
1 - 5 ha	3,4	3,7
5 - 10 ha	5,1	5,4
10 - 15 ha	5,6	7,4
≥15 ha	7,1	11,0
Alle landbouwers	5,2	5,9
Uden	5,2	6,0
Volkel	5,1	5,6

Hoewel de oppervlakte cultuurgrond per mannelijke arbeidskracht sedert 1959 met 0,7 ha is toegenomen is de "man-land" ratio van 5,9 ha nog niet hoog te noemen. De grootste toeneming van de oppervlakte per man had plaats op de grotere bedrijven (≥ 10 ha) en in deelgebied Uden.

§ 7. Bedrijfsinrichting (bijlagen 38 en 39)

Enige gegevens over de bedrijfsgebouwen, bedrijfsinrichting en bedrijfsvoering zijn verkregen uit de meitelling 1961.

In het ruilverkavelingsblok komen veel oudere boerderijen voor (zie hoofdstuk II, § 5). Meer dan de helft (58%) van de melkveestallen is gemoderniseerd in die zin, dat hierin drinkbakjes en/of ventilatiedorpels en dergelijke zijn aangebracht. Op de bedrijven van 10-15 ha zijn relatief de meeste gemoderniseerde stallen.

Ruim een derde (38%) van de bedrijven had in 1961 een verplaatsbare weidepomp.

Inkuilen van groenvoer is een belangrijk onderdeel van het voederwinningsplan, dit wordt dan ook op de meeste bedrijven (81%) gedaan. Over de methoden van inkuilen zijn geen gegevens beschikbaar, wel heeft ruim de helft (55%) een of meer groenvoedersilo's. In deelgebied Volkel heeft zelfs twee derdedeel van de boeren een silo.

Afzonderlijke na 1940 gebouwde varkensschuren voor 30 of meer mestvarkens kwamen op een kwart (27%) van de landbouwbedrijven voor. In een derde van deze schuren werd de droogvoederingmethode toegepast; verder blijken de stallen doorgaans niet zeer modern te zijn ingericht.

Kippenhokken voor grote eenheden leghennen (400 of meer) waren op 15% van de bedrijven aanwezig; 5 landbouwers hadden een of meer hokken voor 2000 of meer slachtkuikens. Het merendeel van deze grote pluimveehokken is uitgerust met een automatische drinkwatervoorziening. Gebouwen voor grote eenheden van varkens zowel als kippen komen in deelgebied Volkel relatief het meeste voor.

HOOFDSTUK IV

ENKELE AGRARISCH-SOCIALE ASPECTEN

§ 1. Bedrijfshoofden (bijlage 40)

In deze paragraaf komen enige gegevens aan de orde met betrekking tot het bedrijfshoofd, namelijk de leeftijdsopbouw en het gevolgde onderwijs.

De gemiddelde leeftijd van de landbouwers is 50 jaar, wat een voor de zandgronden normaal cijfer is. Meer dan een derde (37%) van de boeren is 55 jaar of ouder en 13% is jonger dan 35 jaar.

De kleinste bedrijven (< 5 ha) zijn vooral in gebruik bij oudere boeren en het is te verwachten dat, wanneer hier binnen 10-15 jaar de bedrijfsopvolging aan de orde komt, vele als zelfstandig landbouwbedrijf zullen verdwijnen (zie § 2).

De landbouwers in deelgebied Uden zijn gemiddeld het jongste, hier zijn relatief minder oudere (≥ 55 jaar) en meer jongere (< 44 jaar) boeren.

De laagste gemiddelde leeftijd (37 jaar) hebben degene met een afwijkend bedrijfstype (speciale bedrijven); voor dit soort bedrijven is kennelijk meer animo bij de jongere generatie.

Er zijn nog geen recente gegevens over het door de landbouwers gevolgde onderwijs. Een indruk hieromtrent is alleen te geven voor de gehele gemeente in 1955 en wel voor degenen met hoofdberoep landbouwer of tuinder.

Tabel 20

ONDERWIJS VAN BEDRIJFSHOOFDEN

	Aantal bedrijfshoofden	Percentage bedrijfshoofden met voortgezet landbouwonderwijs		Percentage bedrijfshoofden zonder landbouwonderwijs
		dagonderwijs	cursussen	
Uden				
< 35 jaar	73	16	61	22
≥ 35 jaar	568	7	51	42
Alle leeftijden	641	8	52	40

Bron: C.B.S., Landbouwtelling 1955.

Van de toen aanwezige bedrijfshoofden had drie vijfdedeel van de ouderen en bijna 80% van de jongeren landbouwonderwijs gevolgd. Voor verreweg de meesten bestond dit onderwijs echter alleen uit cursussen. Door de jongere boeren is iets meer dagonderwijs genoten. Mogelijk is dit beeld thans met name voor de jongere boeren in meer gunstige zin

veranderd,want sedert 1950 is ook in Uden een lagere landbouwschool. Voordien was men voor deze vorm van onderwijs aangewezen op de scholen in Heesch (1930), Boekel (1944) of Schijndel (1922).

§ 2. De bedrijfsopvolging

In verband met de toekomstige ontwikkeling van de bedrijfsgroottestructuur (d.w.z. het aantal agrariërs en het aantal bedrijven van verschillende grootte) is het van belang geïnformeerd te zijn over de vraag,hoe het staat met het aantal bedrijfsopvolgers en het aantal voor hen vrijkomende bedrijven.

Uit reeds vroeger gemaakte berekeningen en in aanmerking genomen de in deze streek heersende opvolgingsgewoonte, kan worden gesteld dat bij een aantal van 30-40 boerenzoons (c.q. potentiële opvolgers) op een aantal van 100 bedrijven er een evenwichtstoestand bestaat 1).

Een ruwe schatting van het aantal meewerkende zoons c.q. potentiële opvolgers kan worden verkregen uit de landbouwtellingen waarbij de laatste jaren steeds het aantal arbeidskrachten dat op de teldatum op het bedrijf werkt wordt opgenomen (zie bijlage 37). De hierbij geregistreerde meewerkende mannelijke gezinsleden kunnen namelijk beschouwd worden als meewerkende zoons d.w.z. potentiële opvolgers. Omdat er behalve zoons ook nog andere mannelijke gezinsleden (b.v. vaders, broers) kunnen meewerken en het momentopnamen betreft dient bij de beschouwing van deze cijfers wel een zekere reserve in acht te worden genomen. Met name voor vergelijking van twee tijdstippen is deze methode echter goed bruikbaar; daarom is in tabel 21 het aantal meewerkende zoons (dat is het aantal meewerkende mannelijke arbeidskrachten) betrokken op het aantal bedrijven gegeven.

Tabel 21

OPVOLGINGSSITUATIE[1)]

	Aantal potentiële opvolgers per 100 bedrijven	
	1959	1963
Landbouwers		
1 - 5 ha	26	13
5 -10 ha	45	37
≥10 ha	119	57
Alle landbouwers	55	38
Uden	58	38
Volkel	49	38

1) Alle landbouwbedrijven.
Bron: C.B.S.-meitellingen.

1) Het genoemde aantal van 30-40 is afhankelijk van de leeftijd, waarop men zelfstandig boer wordt en de leeftijd waarop men afstand doet. Voor een meer uitvoerige toelichting wordt in dit verband verwezen naar L.E.I.-Verslag No. 18 "De Haagse Beemden".

Voor het gebied als geheel gezien kan de opvolgingssituatie niet ongunstig worden genoemd. Op de kleine bedrijven (< 10 ha) welke hier zeer veel voorkomen blijkt een groot "tekort" aan opvolgers te zijn. Hoewel de opvolgingstoestand de afgelopen 4 jaar aanmerkelijk is verbeterd, vooral op de grotere bedrijven (10 ha en groter) zijn op deze bedrijven toch nog meer zoons dan er vrijkomende plaatsen te verwachten zijn.

Een enigszins andere benaderingswijze is die waarbij alléén de bedrijfshoofden van 50 jaar en ouder in ogenschouw worden genomen. Hier immers zal binnen de eerstkomende 10-15 jaar het probleem van de opvolging vrijwel overal aan de orde komen. Op grond van dezelfde schatting van het aantal potentiële opvolgers als in tabel 21 is voor deze bedrijven het vraagstuk van de opvolging in tabel 22 geschetst.

Tabel 22

OPVOLGINGSSITUATIE [1)]

	Aantal landbouwers ≥ 50 jaar	Aantal potentiële opvolgers	Aantal bedrijven met meewerkende zoons		
			geen	1	2
Landbouwers					
1 - 5 ha	23	3	20	3	-
5 -10 ha	120	76	50	65	5[2)]
≥10 ha	36	35	6	25	5
Alle landbouwers	179	114	76	93	10
Uden	119	75	52	60	7[2)]
Volkel	60	39	24	33	3

1) Landbouwers van 50 jaar en ouder.
2) Waarvan één met 3 zoons.
Bron: C.B.S. - mei 1963.

Uit bovenstaande tabel blijkt duidelijk dat de oudere boeren met zeer kleine bedrijven bijna geen van alle een opvolger hebben, doch dat bij de grotere bedrijven het aantal in de komende 15 jaar zonder opvolger openvallende plaatsen nog vrij gering is te noemen. Er kan dan ook worden gesteld dat de eerstkomende jaren voornamelijk kleinere bedrijven (< 10 ha) zullen vrijkomen.

Bijlage 1

BEVOLKING SINDS 1910

	Aantal inwoners in Uden	Indexcijfers (1910=100)		
		Uden	Noord-brabant	Nederland
1910	6019	100	100	100
1920	6888	114	116	116
1930	7954	132	142	134
1940	9335	155	166	150
1947	10377	172	186	162
1950	11423	190	200	172
1955	13707	228	218	182
1960	15731	261	234	192
1961	16039	266	239	194
1962	16417	273	244	197
1963	17112	284	249	200

N.B. Vanaf 1960 per 1 januari, 1947 per 31 mei, overige jaren per 31 december.

Bron: C.B.S.

Bijlage 2

LOOP VAN DE BEVOLKING

	Uden	
	geboorten-overschot	vestigings-overschot
1911 - 1915	439	159
1916 - 1920	504	- 233
1921 - 1925	636	- 53
1926 - 1930	770	- 287
1931 - 1935	868	- 122
1936 - 1940	940	- 305
1941 - 1945	981	- 294
1946 - 1950	1368	33
1951 - 1955	1589	695
1956 - 1960	1797	534
1961	381	- 11
1962	363	333

Bron: C.B.S.

BEVOLKING NAAR WIJKEN

		Aantal inwoners 1947	Aantal inwoners 1960	Indexcijfer (1947=100)
00	Uden (met Bikswijk)[1]	4644	8763	189
10	Hoogstraat en Bedaf	398	369	93
11	Rakt en Loo	498	571	115
12	Slabroek en Hengstheuvel	297	318	107
13	Hultje, Hoeven, Melle en Raam	612	584	95
14	Eikenheuvel, Hulstheuvel, Hoenderbos en Duifhuis	482	574	119
15	Kooldert	177	153	86
	Wijk 1: Landelijk gebied om Uden	2464	2569	104
20	Volkel 1)	724	1366	188
21	Heikant, Schadron en Volkelstraat	455	444	98
22	Maatschei en Niemeskant	341	303	89
23	Lankes	454	405	89
24	Lagenheuvel en Oosterens	356	528	148
25	Militair kamp Volkel	58	76	131
	Wijk 2: Volkel	2388	3122	131
	Wijk 3: Odiliapeel[2]	880	1256	142
	Woonwagens en -schepen	1	33	.
	Gemeente Uden	10377	15743	152

1) Enclave.
2) Buiten het ruilverkavelingsgebied gelegen.

Bron: C.B.S. Volks- en beroepstelling mei 1947
Algemene volkstelling mei 1960.

ENIGE GEGEVENS PER WIJK

	Totaal gemeente Uden	In het ruilverkavelingsblok		In de enclaves	
		Uden 1)	Volkel 2)	Uden 3)	Volkel 4)
Bevolking totaal	15743	2569	1680	8763	1366
Perc. R.K.	93	100	96	90	95
Perc. overige kerkgenootschappen	5	0	3	7	4
Perc. geen kerkgenootschap	2	-	1	3	1
Mannelijke beroepsbevolking totaal	4305	715	597	2217	365
Perc. landbouw	20	52	36	6	4
Perc. nijverheid	46	35	25	52	60
Perc. handel en verkeer	9	7	6	10	10
Perc. overige bedrijfstakken	25	6	33	32	26
Aantal landbouwers	498	227	126	63	9
Aantal landarbeiders	43	14	6	19	1
Aantal woonforenzen (mannen)	903	113	75	516	86
Aantal boerderijen en tuinderswoningen	550	264	145	57	6

1) Wijknummers 10 t/m 15.
2) Wijknummers 21 t/m 24.
3) Wijknummer 00.
4) Wijknummer 21.

Bron: C.B.S. Algemene volkstelling 1960.

Bijlage 5

MANNELIJKE BEROEPSBEVOLKING

		Uden	Index-cijfer (1947=100)
Mannelijke beroepsbevolking (a)	1947	2804	100
	1956	3458	123
	1960	4305	154
Dagforenzen	1947	270	100
	1960	577	214
Overige forenzen	1947	50	100
	1960	326	652
Agrariërs	1947	1242	100
	1956	963	78
	1960	845	68
Agrariërs in % van a	1947	44	
	1956	28	
	1960	20	
Dagforenzen in % van a	1947	10	
	1960	13	

Bron: C.B.S. Volks- en beroepstelling 1947.
Algemene woningtelling 1956.
Algemene volkstelling 1960.

MANNELIJKE BEROEPSBEVOLKING NAAR BEDRIJFSTAK

		1947		1960	
		aantal	pro-centen	aantal	pro-centen
Uden:	landbouw	1242	44	845	20
	bosbouw en ontginning	136	5	5	0
	delfstoffen	1	0	5	0
	industrie en ambacht	562	20	1369	32
	bouwnijverheid	298	11	603	14
	openbare nutsbedrijven	7	0	11	0
	handel, bank- en verzekeringswezen	211	8	294	7
	vervoer	98	3	78	2
	dienstverlening	218	8	1068[1)]	25
	onbekend	31	1	27	0
	alle beroepen	2804	100	4305	100

1) W.v. 105 in militaire dienst.

N.B. Personen in militaire dienst in 1947 ingedeeld bij hun vorig beroep; in 1960 bij dienstverlening.

Bron: C.B.S. Volks- en beroepstelling 1947.
Algemene volkstelling 1960.

FORENZEN

Bijlage 7

	Aantal forenzen 1)				
	totaal	werkzaam in			
		de land-bouw	de nij-verheid	de bouw-nijverheid	overige bedr. takken
A. Woonforenzen: wonend in Uden werkend in 2): Boekel	17	-	3	10	4
Erp	14	-	10	3	1
Mill	17	-	10	3	4
Veghel	161	-	104	26	31
Eindhoven	102	-	79	14	9
Gemert	10	-	4	4	2
Helmond	50	-	49	-	1
's-Hertogenbosch	30	-	5	14	11
Oss	100	-	77	15	8
België	10	-	10	-	-
Alle woonforenzen	577	3	379	110	85
w.v. uit aangrenzende gemeenten	221	3	132	43	43
B. Werkforenzen: werkende in Uden wonend in 2): Boekel	132	3	80	14	35
Erp	36	2	25	5	4
Mill	98	-	75	10	13
Nistelrode	72	2	51	14	5
Veghel	77	1	44	4	28
Zeeland	168	-	97	20	51
Dinther	24	1	16	2	5
Eindhoven	17	-	9	-	8
Gemert	138	-	10	2	126
Grave	20	-	2	2	16
Heesch	11	-	6	1	4
's-Hertogenbosch	10	-	5	1	4
Oss	14	-	-	2	12
Schijndel	14	-	3	1	10
Nijmegen	24	-	3	-	21
Alle werkforenzen	950	9	457	84	400
w.v. uit aangrenzende gemeenten	592	8	378	67	139

1) Dagelijks naar woon- c.q. werkgemeente heen en weer reizende mannen.
2) Gemeenten met ≥ 10 forenzen.

AANTAL GEREGISTREERDE TELPLICHTIGEN 1)

	Aantal geregistreerden											
	in het ruilverkavelingsblok						in de enclaves					
	in de beroepsgroep					totaal	in de beroepsgroep					totaal
	A	B	C	D	spec.		A	B	C	D	spec.	
Zonder cultuurgrond	–	–	10	8	1	19	–	–	7	2	1	10
< 1 ha	–	–	40	20	3	63	–	–	25	12	6	43
1 – 2 ha	2	–	24	10	5	41	–	–	6	3	1	10
2 – 3 ha	1	–	10	4	1	16	1	–	3	2	2	8
3 – 4 ha	12	1	4	3	3	23	1	–	7	2	–	10
4 – 5 ha	16	–	3	1	–	20	6	–	1	1	–	8
5 – 6 ha	37	2	3	–	1	43	5	1	1	–	1	8
6 – 7 ha	49	7	3	–	1	60	8	1	–	–	3	12
7 – 8 ha	53	2	–	–	2	57	5	1	1	–	–	7
8 – 9 ha	45	4	1	–	2	52	7	–	1	–	–	8
9 – 10 ha	33	3	1	–	–	37	6	1	–	–	1	8
10 – 11 ha	12	3	–	–	–	15	1	–	–	–	–	1
11 – 12 ha	19	–	–	–	–	19	3	–	–	–	–	3
12 – 13 ha	7	1	–	–	–	8	1	–	–	–	–	1
13 – 14 ha	3	–	–	–	–	3	1	–	–	–	–	1
14 – 15 ha	7	–	–	–	1	8	2	–	–	–	–	2
15 – 16 ha	3	–	–	–	–	3	–	–	–	–	–	–
16 – 17 ha	1	1	–	–	–	2	–	–	–	–	–	–
17 – 18 ha	2	–	–	–	–	2	1	–	–	–	–	1
18 – 19 ha	2	–	–	–	–	2	–	–	–	–	–	–
23 – 24 ha	1	–	–	–	–	1	–	–	–	–	1	1
24 – 25 ha	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	1
44 – 45 ha	1	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–
Alle grootteklassen	306	24	99	46	20	495	49	4	52	22	16	143

1) Bij de Landbouwtelling 1963 waren telplichtig al degenen, die in de landbouw geheel of gedeeltelijk hun bestaan vinden en tevens:
- ten minste 1 ha cultuurgrond in gebruik hadden:
- dan wel een tuinbouwbedrijf uitoefenden (ongeacht de grootte)
- dan wel ten minste 1 rund, 1 fokvarken, 3 mestvarkens, 3 schapen of ten minste 51 kippen of eenden hielden.

Bron: C.B.S. 1963.

Bijlage 9

AANTAL GEREGISTREERDEN NAAR BEROEPSGROEP

		Aantal geregistreerden													
		in het ruilverkavelingsblok							in de enclaves						
		landbouwers			overige grondgebruikers				landbouwers			overige grondgebruikers			
		A	B	A+B	C	D	spec.	totaal	A	B	A+B	C	D	spec.	totaal
Uden	Zonder cultuurgrond	–	–	–	5	7	1	13	–	–	–	5	1	–	6
	< 1 ha	–	–	–	27	14	1	42	–	–	–	18	7	5	30
	1 – 5 ha	21	1	22	26	12	5	65	5	–	5	12	4	3	24
	5 – 10 ha	137	16	153	4	–	3	160	22	3	25	2	–	5	32
	10 – 15 ha	37	4	41	–	–	–	41	4	–	4	–	–	–	4
	15 – 20 ha	7	1	8	–	–	–	8	1	–	1	–	–	–	1
	≥ 20 ha	2	–	2	–	–	–	2	1	–	1	–	–	1	2
	Alle grootteklassen	204	22	226	62	33	10	331	33	3	36	37	12	14	99
Volkel	Zonder cultuurgrond	–	–	–	5	1	–	6	–	–	–	2	1	1	4
	< 1 ha	–	–	–	13	6	2	21	–	–	–	7	5	1	13
	1 – 5 ha	10	–	10	15	6	4	35	3	–	3	5	4	–	12
	5 – 10 ha	80	2	82	4	–	3	89	9	1	10	1	–	–	11
	10 – 15 ha	11	–	11	–	–	1	12	4	–	4	–	–	–	4
	15 – 20 ha	1	–	1	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–
	≥ 20 ha	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	Alle grootteklassen	102	2	104	37	13	10	164	16	1	17	15	10	2	44
Het ruilverkavelingsblok	Zonder cultuurgrond	–	–	–	10	8	1	19	–	–	–	7	2	1	10
	< 1 ha	–	–	–	40	20	3	63	–	–	–	25	12	6	43
	1 – 5 ha	31	1	32	41	18	9	100	8	–	8	17	8	3	36
	5 – 10 ha	217	18	235	8	–	6	249	31	4	35	3	–	5	43
	10 – 15 ha	48	4	52	–	–	1	53	8	–	8	–	–	–	8
	15 – 20 ha	8	1	9	–	–	–	9	1	–	1	–	–	–	1
	≥ 20 ha	2	–	2	–	–	–	2	1	–	1	–	–	1	2
	Alle grootteklassen	306	24	330	99	46	20	495	49	4	53	52	22	16	143

Bron: L.E.I. C.B.S. 1963.

NEVENBEROEPEN VAN DE B- EN HOOFDBEROEPEN VAN DE C-GEREGISTREERDEN

Bijlage 10

	Aantal geregistreerden naar beroepsgroep									
	in het ruilverkavelingsblok					in de enclaves				
	B	C				B	C			
		totaal	zonder cult. grond	< 1ha	≥ 1ha		totaal	zonder cult.-grond	< 1ha	≥ 1 ha
Melkrijder, melkcontroleur	18	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Land-, tuin- en bosarbeider	-	3	2	1	-	-	-	-	-	-
Grondwerker, gemeentearbeider	-	19	-	9	10	-	5	-	4	1
Loonwerker	2	5	1	2	2	1	1	-	-	1
Direct v.d. landbouw afhankelijk beroep	2	17	3	7	7	2	11	-	6	5
Verzorgend beroep	-	6	-	4	2	-	12	1	5	6
Industriearbeider	-	28	1	8	19	-	11	4	5	2
Bouwvakarbeider	-	10	2	5	3	-	4	-	2	2
Corveër e.d.	-	7	-	2	5	-	3	-	2	1
Overige beroepen	2	4	1	2	1	-	5	2	1	2
Alle beroepen	24	99	10	40	49	4	52	7	25	20

Bron: L.E.I. C.B.S. 1963

GEREGISTREERDEN IN GROEP D

Bijlage 11

		Aantal D-geregistreerden			
		totaal	zonder cultuur-grond	< 1 ha	≥ 1 ha
In het ruilverkavelingsblok					
met vroeger beroep:	landbouwer	37	6	15	16
	arbeider	5	–	4	1
	overig beroep	4	2	1	1
Totaal geregistreerden		46	8	20	18
In de enclaves					
met vroeger beroep:	landbouwer	17	2	8	7
	arbeider	1	–	–	1
	overig beroep	4	–	4	–
Totaal geregistreerden		22	2	12	8

Bron: L.E.I.; C.B.S. 1963

DE BEDRIJVEN ≥ 1 HA EN DE CULTUURGROND (1910 - 1959)

		Aantal bedrijven					Percentage bedrijven in de grootteklassen				Opp. cult.gr. in ha	Gem. bedr.-grootte in ha	Indexcijfers (1910 = 100)		
		tot.	in de grootteklassen 1-5 ha	5-10 ha	10-20 ha	≥ 20 ha	1-5 ha	5-10 ha	10-20 ha	≥ 20 ha			aantal bedr.	opp. cult.gr.	gem. bedr.-grootte
Uden	1910	599	255	284	59	1	43	47	10	0	3394	5,7	100	100	100
	1921	611	242	310	54	5	40	51	9	0	3660	6,0	102	108	105
	1930	659	239	336	81	3	36	51	12	1	4024	6,1	110	119	107
	1947	696	219	379	90	8	31	35	13	1	4825	6,9	116	142	121
	1950	686	198	411	73	4	29	60	11	0	4767	6,9	115	140	121
	1955	667	180	404	80	3	27	61	12	0	4837	7,3	111	143	128
	1959	642	178	365	95	4	28	57	15	0	4661	7,3	107	137	128
Noordelyk Peelgebied	1910	3855	1852	1364	567	72	48	35	15	2	23760	6,2	100	100	100
	1921	4032	1721	1516	705	90	43	38	18	1	28494	7,1	105	120	115
	1930	4317	1536	1684	975	122	35	39	23	3	33570	7,8	112	141	126
	1947	4583	1411	1907	1115	150	31	42	24	3	37069	8,1	119	156	131
	1950	4596	1304	2124	1036	132	28	46	23	3	36794	8,0	119	155	129
	1955	4508	1131	2191	1076	110	25	49	24	2	37108	8,2	117	156	132
	1959	4458	1108	2092	1148	110	25	47	26	2	36961	8,3	116	156	134

N.B. Vanaf 1950 gemeten maat.

Bronnen: Directie van de Landbouw (1910 - 1930); C.B.S. (1947 - 1959)

Bijlage 13

WIJZIGINGEN IN HET AANTAL GEREGISTREERDEN SINDS 1959

	Aantal geregistreerden											
	in het ruilverkavelingsblok						in enclaves					
	in beroepsgroep					totaal	in beroepsgroep					totaal
	A	B	C	D	spec.		A	B	C	D	spec.	
Geregistreerd in 1959	327	23	118	69	8	545	61	6	92	29	15	203
Sinds 1959 uit de registratie verdwenen1) -	7	-	35	38	1	81	2	1	46	22	1	72
	320	23	83	31	7	464	59	5	46	7	14	131
Overgegaan naar andere beroepsgroep:												
naar groep A	.	11	1	1	-		.	1	-	-	-	
naar groep B	13	.	-	-	-		-	.	-	-	-	
naar groep C	4	1	.	5	1		2	-	.	-	1	
naar groep D	7	1	4	.	-		8	-	3	.	-	
naar de spec. groep	8	-	1	-	.		1	-	-	-	.	
waardoor er de beroepsgroep verlieten -	32	13	6	6	1		11	1	3	-	1	
waardoor er tot de beroepsgroep toetraden +	13	13	11	12	9		1	-	3	11	1	
	301	23	88	37	15	464	49	4	46	18	14	131
Sinds 1959 in de registratie opgenomen 1) +	5	1	11	9	5	31	-	-	6	4	2	12
Geregistreerd in 1963	306	24	99	46	20	495	49	4	52	22	16	143

1) Als op 't zelfde adres in beide jaren een geregistreerde woonde, niet dezelfde persoon zijnde (b.v. vader in 1959 en zoon in 1962), dan is dit geval niet gerekend als een verdwenen bedrijf of nieuw gevestigde geregistreerde.

Bron: C.B.S. 1959 en 1963.

Bijlage 14

GEREGISTREERDEN NAAR BEROEPSGROEP (1959 - 1963)

		Aantal geregistreerden											
		in het ruilverkavelingsblok						in de enclaves					
		Uden		Volkel		totaal		Uden		Volkel		totaal	
		1959	1963	1959	1963	1959	1963	1959	1963	1959	1963	1959	1963
Landbouwers	1 - 5 ha	26	22	13	10	39	32	11	5	5	3	16	8
	5 - 10 ha	159	153	95	82	254	235	25	25	16	10	41	35
	10 - 15 ha	36	41	8	11	44	52	7	4	2	4	9	8
	15 - 20 ha	11	8	-	1	11	9	1	1	-	-	1	1
	≧ 20 ha	2	2	-	-	2	2	-	1	-	-	-	1
	Alle grootteklassen	234	226	116	104	350	330	44	36	23	17	67	53
Groep C	Zonder cultuurgrond	11	5	5	5	16	10	20	5	5	2	25	7
	< 1 ha	34	27	13	13	47	40	37	18	10	7	47	25
	1 - 5 ha	31	26	17	15	48	41	12	12	6	5	18	17
	5 - 10 ha	4	4	3	4	7	8	2	2	-	1	2	3
	10 - 15 ha	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	15 - 20 ha	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	≧ 20 ha	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Totaal	80	62	38	37	118	99	71	37	21	15	92	52
Groep D	Zonder cultuurgrond	7	7	1	1	8	8	1	1	2	1	3	2
	< 1 ha	33	14	6	6	39	20	18	7	3	5	21	12
	1 - 5 ha	16	12	6	6	22	18	3	4	2	4	5	8
	5 - 10 ha	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	10 - 15 ha	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	15 - 20 ha	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	≧ 20 ha	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Totaal	56	33	13	13	69	46	22	12	7	10	29	22
Spec. Groep	Zonder cultuurgrond	1	1	1	-	2	1	1	-	1	1	2	1
	< 1 ha	1	1	1	2	2	3	6	5	-	1	6	6
	1 - 5 ha	2	5	2	4	4	9	3	3	1	-	4	3
	5 - 10 ha	-	3	-	3	-	6	1	5	-	-	1	5
	10 - 15 ha	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	1	-
	15 - 20 ha	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
	≧ 20	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
	Totaal	4	10	4	10	8	20	13	14	2	2	15	16
Alle geregistreerden		374	331	171	164	545	495	150	99	53	44	203	143

Bron: L.E.I.; C.B.S.

637

VERDWENEN GEREGISTREERDEN 1)

	Aantal geregistreerden											
	in het ruilverkavelingsblok						in de enclaves					
	in de beroepsgroep					totaal	in de beroepsgroep					totaal
	A	B	C	D	spec.		A	B	C	D	spec.	
Aantal verdwenen geregistreerden:												
totaal	7	-	35	38	1	81	2	1	46	22	1	72
Uden	7	-	25	34	-	66	2	1	36	17	1	57
Volkel	-	-	10	4	1	15	-	-	10	5	-	15
Grootteklasse:												
zonder cultuurgrond	-	-	11	7	1	19	-	-	21	3	1	25
< 1 ha	-	-	15	25	-	40	-	-	23	17	-	40
1 - 5 ha	1	-	8	6	-	15	1	1	2	2	-	6
5 - 10 ha	5	-	1	-	-	6	1	-	-	-	-	1
10 - 15 ha	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Reden van verdwijnen:												
adm., zonder cultuurgrond	-	-	10	6	1	17	-	-	21	3	1	25
adm., met cultuurgrond	-	-	14	17	-	31	-	-	12	12	-	24
ouderdom	1	-	-	3	-	4	-	-	-	-	-	-
overlijden	-	-	1	8	-	9	-	-	2	3	-	5
verhuizing buiten het blok	3	-	4 1)	-	-	7	1	1	-	-	-	2
grond voor woningbouw	-	-	-	2	-	2	-	-	10	3	-	13
beroepsverandering	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1
niet telplichtig in 1963	2	-	4	1	-	7	-	-	1	-	-	1
grond los gelaten	-	-	2	1	-	3	-	-	-	1	-	1
Oppervlakte betrokken cult.gr.:	51,40	-	24,07	20,59	-	96,06	12,47	2,89	9,63	7,82	-	32,81
verdwenen grond afgevoerd												
naar adm. verdwenen	0,68	-	5,92	3,97	-	10,57	-	-	3,72	2,16	-	5,88
reeds bestaand landb.bedrijf	19,07	-	9,93	6,58	-	35,58	12,47	2,89	-	3,34	-	18,70
woningbouw e.d.	12,10	-	1,60	1,72	-	15,42	-	-	4,51	1,92	-	6,43
grondruil buiten het blok	8,00	-	-	-	-	8,00	-	-	-	-	-	-
niet telplichtigen	-	-	0,04	1,54	-	1,58	-	-	-	0,27	-	0,27
onbekend	11,55	-	6,58	6,78	-	24,91	-	-	1,40	0,13	-	1,53

1) Exclusief dus overname gevallen.

Bron: C.B.S. 1959 en 1963.

NIEUW-GEREGISTREERDEN 1) (1959 - 1963)

	Aantal nieuw geregistreerden									
	in het ruilverkavelingsblok						in de enclaves			
	in de beroepsgroep					totaal	in de beroepsgroep			totaal
	A	B	C	D	spec.		C	D	spec.	
Nieuw geregistreerden: totaal	5	1	11	9	5	31	6	4	2	12
Uden	5	1	8	7	2	23	3	1	2	6
Volkel	-	-	3	2	3	8	3	3	-	6
Grootteklasse:										
zonder cultuurgrond	-	-	5	1	-	6	-	1	-	1
< 1 ha	-	-	5	6	1	12	3	3	-	6
1 - 5 ha	1	-	1	2	4	8	2	-	1	3
5 -10 ha	4	1	-	-	-	5	1	-	1	2
Reden van nieuwe registratie:										
a. grondgebruik afgesplitst van ander landbouwbedrijf	4	1	3	-	3	11	1	-	1	2
b. grond afgesplitst van overgedaan eigen- of ouderlijk bedrijf (en/of vee aangehouden)	-	-	-	9	-	9	-	2	-	2
c. gevestigd op los land	-	-	-	-	2	2	2	-	-	2
d. geregistreerd voor het houden van vee	-	-	7	-	-	7	1	1	-	2
e. overige	1	-	1	-	-	2	2	1	1	4
Oppervlakte cultuurgrond in ha	31,88	9,25	5,85	6,37	7,40	60,75	9,99	1,20	7,43	18,62

1) Exclusief dus overname-gevallen.

Bron: C.B.S. 1959 en 1963.

O V E R D R A C H T E N I N D E P E R I O D E 1959 - 1963

	Aantal overdrachten								
	in het ruilverkavelingsblok						in de enclaves		
	in de beroepsgroep					totaal	in de beroepsgroep		totaal
	A	B	C	D	spec.		A	C	
Aantal overdrachten	44	3	10	6	4	67	5	1	6
Uden	29	3	5	5	3	45	1	-	1
Volkel	15	-	5	1	1	22	4	1	5
Grootteklasse (1963)									
zonder cultuurgrond	-	-	-	-	-	-	-	11	11
< 1 ha	-	-	4	-	1	5	-	-	-
1 - 5 ha	2	1	4	-	-	7	-	-	-
5 - 10 ha	34	2	2	-	3	41	2	-	2
10 - 15 ha	8	-	-	-	-	8	3	-	3
Overname vond plaats door:									
weduwe, na overlijden van vorig bedrijfshoofd	4	-	1	5	-	10	1	-	1
zoon van ouders	28	2	4	1	2	37	3	-	3
schoonzoon van schoonouders	3	1	2	-	1	7	-	-	-
familie van ov. familie	2	-	-	-	-	2	-	-	-
vreemde van vreemde	7	-	3	-	1	11	1	1	2
Reden van overdracht door vorig bedrijfshoofd:									
ouderdom	27	2	4	-	2	35	4	-	4
overlijden	8	1	2	6	1	18	1	-	1
beroepsverandering	2	-	1	-	-	3	-	-	-
bedrijfsverandering	2	-	-	-	1	3	-	1	1
verhuizing	-	-	2	-	-	2	-	-	-
[illegible]	5	-	1	-	-	6	-	-	-

OMVANG VAN HET GRONDVERKEER 1962 - 1963 (in ha) 1)

		In het ruilverkavelingsblok										In de enclaves				
		landbouwers														
		1 - 5 ha	5-10 ha	10-15 ha	15-20 ha	>20 ha	totaal	groep C	groep D	spec. groep	totaal	land-bouwers	groep C	groep D	spec. groep	totaal
Oppervlakte cultuurgrond van alle geregistreerden in ha		124	1732	611	153	67	2687	157	47	79	2970	431	71	24	68	594
Grondverkeer 2) (in ha)	Vergroting door:															
	koop	1	18	5	5	-	29	2	1	8	40	7	1	-	0	8
	pacht	0	16	2	1	-	19	1	0	1	21	5	2	-	7	14
	beëindiging van verpachting	-	4	7	-	-	11	5	1	-	17	4	-	-	-	4
	bedrijfsoverneming	5	48	51	-	-	104	7	4	-	115	11	-	-	-	11
	onbekend	-	3	-	-	-	3	2	-	-	5	-	0	-	6	6
	Alle vergrotingen in ha	6	89	65	6	-	166	17	6	9	198	27	3	-	13	43
	Aantal gevallen	3	44	14	3	-	65	15	6	5	91	11	5	-	5	21
	Verkleining door:															
	verkoop	6	14	4	-	-	24	5	7	2	38	7	0	3	4	14
	verpachting	5	5	0	-	-	10	12	11	-	33	-	2	-	2	4
	pachtbeëindiging	4	1	2	-	-	7	6	-	-	13	-	0	-	-	0
	bedrijfsoverdracht	-	-	-	-	-	-	-	34	-	34	-	-	8	-	8
	onbekend	-	-	-	-	-	-	1	0	-	1	-	0	-	-	0
	Alle verkleiningen in ha	15	20	6	-	-	41	24	52	2	119	7	2	11	6	26
	Aantal gevallen	9	24	7	-	-	40	16	12	1	69	5	5	5	3	18

1) Exclusief grondverkeer door verdwijnen of nieuw ontstaan van bedrijven.
2) Van > 10 are.

Bron: Aantekeningen p.b.h. op Landbouwtellingformulier.

Bijlage 19

VERKAVELING

	Aantal bedrijven																		Aantal kavels				Gemiddelde kaveltgr. in ha	
			met kavels (1963)																totaal		gem. per bedr. 1)			
	1959	1963	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	≧15	1959	1963	1959	1963	1959	1963
Landbouwers:																								
1 - 5 ha	39	32	-	-	3	1	5	7	7	3	-	1	4	1	-	-	-	-	236	167	6,1	5,8	0,66	0,66
5 - 10 ha	254	235	-	2	2	7	5	16	21	22	37	32	34	15	17	7	10	8	2282	2058	9,0	8,8	0,82	0,84
10 - 15 ha	44	52	-	-	-	3	2	-	-	5	2	2	7	5	6	7	4	9	496	572	11,3	11,0	1,04	1,07
15 - 20 ha	11	9	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	5	169	138	15,4	15,3	1,11	1,10
≧ 20 ha	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	34	39	17,0	19,5	1,87	1,73
Alle landbouwers	350	330	-	2	5	12	12	23	28	31	39	35	46	21	24	14	14	24	3217	2994	9,2	9,1	0,87	0,90
Uden	234	226	-	-	2	7	10	15	21	18	25	23	31	15	15	11	12	21	2210	2133	9,4	9,4	0,88	0,89
Volkel	116	104	-	2	3	5	2	8	7	13	14	12	15	6	9	3	2	3	1007	861	8,7	8,3	0,85	0,92
Overigen:																								
groep C	118	99	1	51	15	15	3	9	3	-	1	-	-	-	1	-	-	-	247	221	2,4	2,3	0,64	0,71
groep D	69	46	-	35	4	1	3	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	119	78	2,0	1,7	0,51	0,60
spec. groep	8	20	1	5	3	-	2	2	2	1	-	2	1	1	-	-	-	-	17	87	2,8	4,6	0,62	0,91
Alle geregistreerden in het blok	545	495	2	93	27	28	20	35	33	33	41	37	47	22	25	14	14	24	3600	3380	6,9	6,9	0,84	0,88
Enclave Uden:																								
landbouwers	44	36	-	-	-	-	2	4	1	6	2	2	6	1	-	1	2	9	386	375	8,8	10,4	0,83	0,79
groep C	71	37	-	26	3	3	-	2	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	94	76	1,8	2,1	0,49	0,63
groep D	22	12	-	9	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	29	22	1,4	1,8	0,43	0,57
spec. groep	13	14	-	3	6	1	1	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	49	48	4,1	3,4	0,92	1,40
Alle geregistreerden	150	99	-	38	10	4	3	7	3	7	3	3	7	2	-	1	2	9	558	521	4,4	5,3	0,76	0,81
Enclave Volkel:																								
landbouwers	23	17	-	-	-	-	-	1	1	2	3	1	2	1	2	1	1	2	229	176	10,0	10,4	0,71	0,78
groep C	21	15	-	8	2	-	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	40	35	2,5	2,3	0,52	0,66
groep D	7	10	-	5	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	21	1,6	2,1	0,48	0,52
spec. groep	2	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	3,0	1,0	0,42	0,70
Alle geregistreerden	53	44	1	14	4	1	3	5	1	2	3	1	2	1	2	1	1	2	280	233	6,2	5,4	0,68	0,74

1) Met kavels.

Bron: C.B.S. 1959
P.V.C. 1963.

Bijlage 20

E I G E N D O M E N P A C H T

	Gemeente Uden	Noordelijk Peelgebied	Noordbrabant
Aantal bedrijven (totaal)	837	5319	45488
met de cultuurgrond in			
100% eigendom	520	2585	19700
≥50% eigendom	161	1580	10654
>50% pacht	33	469	6660
100% pacht	123	685	8474
Oppervlakte cultuurgrond in ha	4723	37319	327916
waarvan % in eigendom	78	71	60
% in pacht	22	29	40

Bron: C.B.S. 1959

G E P A C H T E G R O N D

	Oppervlakte pachtgrond in ha	Percentage gepacht								
		van ouders	langer dan 1 jaar		korter dan 1 jaar	van eigenaren				
						in het buitenland wonend	in Nederland			
							particulieren		rechtspersonen	
			met bedrijfsgebouwen	zonder bedrijfsgebouwen			agrariërs	overige	overheid	overige
Gemeente Uden	1020	32	60	39	1	-	70	12	15	3
Noordelijk Peelgebied	10858	16	45	55	1	1	34	26	33	5
Noordbrabant	133711	14	41	58	1	4	27	41	21	7

Bron: C.B.S. 1959.

B E D R I J F S G E B O U W E N

	Aantal bedrijven			Aantal bedrijven waarvan het hoofdbedrijfsgebouw gebouwd is				Aantal bedrijven met hoofdbedrijfsgebouw in eigendom
	totaal	met gegevens	met bedrijfsgegevens	vóór 1850	1850-1914	1915-1940	na 1940	
Landbouwers								
1 - 5 ha	32	29	29	10	8	7	4	26
5 - 10 ha	235	216	216	78	81	37	20	188
10 - 15 ha	52	43	43	10	16	14	3	36
15 - 20 ha	9	9	9	3	6	-	-	8
≥ 20 ha	2	2	2	1	1	-	-	2
Alle landbouwers	330	299	299	98	112	58	27	260
Uden	226	202	202	55	86	38	19	174
Volkel	104	97	97	43	26	20	8	86

Bron: C.B.S. 1961.

Bijlage 23

U T I L I T E I T S V O O R Z I E N I N G E N

	Aant l bedrijven	Aantal bedrijven aangesloten op				
		telefoon	elektri-citeit	waterlei-ding (incl. nortonpomp)	hiervan met openbare waterlei-ding	hiervan met norton-pomp
Gemeente Uden	867	207	839	569	489	82
Noordelijk Peelgebied	5449	1716	5312	3678	2709	999
Noordbrabant	47023	14448	45271	36397	33134	3475

Bron: C.B.S.--Landbouwtelling mei 1960.

G R O N D G E B R U I K

	Aantal bedrijven[1]	Opper-vlakte cult.gr. in ha	Percentage cultuurgrond in gebruik als		
			bouwland	grasland	tuinland
Landbouwers					
1 - 5 ha	32	124	50	45	5
5 - 10 ha	235	1732	44	52	4
10 - 15 ha	52	611	45	52	3
15 - 20 ha	9	153	44	45	11
≥ 20 ha	2	67	71	20	9
Alle landbouwers	330	2687	45	51	4
Uden	226	1894	43	53	4
Volkel	104	793	46	50	4
Overigen:					
groep C	89	157	52	37	11
groep D	38	47	44	40	16
spec. groep	19	79	23	28	49
Alle grondgebruikers in het blok	476	2970	45	49	6
Enclave Uden:					
landbouwers	36	294	47	50	3
groep C	32	48	36	38	26
groep D	11	13	41	31	28
spec. groep	14	67	39	8	53
Alle grondgebruikers	93	422	44	42	14
Enclave Volkel:					
landbouwers	17	137	50	48	2
groep C	13	23	44	50	6
groep D	9	11	40	49	11
spec. groep	1	1	86	-	14
Alle grondgebruikers	40	172	49	48	3

1) Met cultuurgrond.
Bron: C.B.S. 1963.

ONTWIKKELING VAN HET GRONDGEBRUIK

		Oppervlakte cultuurgrond in ha	Percentage cultuurgrond in gebruik als		
			bouwland	grasland (incl. kunstweide)	tuinland
Uden	1910	3432	55	44	1
	1921	3868	56	42	2
	1930	4086	56	43	1
	1939	4932	54	44	2
	1946	4995	52	44	4
	1950	4850	49	48	3
	1955	4907	52	45	3
	1960	4751	52	42	6

Bron: C.B.S.

N.B. Vanaf 1950 gemeten maat.

B O U W L A N D G E B R U I K

Bijlage 26

	Opper-vlakte bouwland in ha	Percentage bouwland beteeld met										
		granen					hakvruchten				overige	
		totaal	waarvan				totaal	waarvan				
			rogge	haver	gerst	mengsels		aard-appelen	suiker-bieten	voeder-bieten	gewas-sen	braak-land
Landbouwers												
1 - 5 ha	62	85	43	6	2	34	15	9	-	6	0	-
5 - 10 ha	764	82	36	9	4	33	17	11	0	6	1	0
10 - 15 ha	274	85	35	6	6	38	14	10	0	4	1	-
15 - 20 ha	68	85	41	15	5	24	12	6	4	2	3	-
≥ 20 ha	48	89	13	35	23	-	11	5	6	-	-	-
Alle landbouwers	1216	83	36	9	5	32	16	10	1	5	1	0
Uden	875	84	35	11	5	32	15	10	1	4	1	0
Volkel	341	82	38	7	5	32	17	10	1	6	1	-
Overigen:												
groep C	81	87	36	10	6	34	13	10	-	3	-	-
groep D	21	80	39	22	-	19	18	15	-	3	0	2
spec. groep	18	85	52	-	11	22	11	10	-	1	0	4
Alle grondgebruikers in het blok	1336	83	36	10	5	31	16	10	1	5	1	0
Enclave Uden:												
landbouwers	137	86	37	8	4	37	13	9	0	4	1	0
groep C	18	80	50	14	-	16	12	9	-	3	0	8
groep D	5	88	47	23	-	18	11	8	-	3	1	-
spec. groep	26	66	46	13	3	4	7	7	-	-	2	25
Alle grondgebruikers	186	83	40	10	3	30	12	9	0	3	1	4
Enclave Volkel:												
landbouwers	69	83	35	7	25	16	15	10	1	4	2	-
groep C	10	88	32	20	21	15	12	8	-	4	-	-
groep D	4	94	73	6	-	15	6	6	-	-	-	-
spec. groep	1	75	75	-	-	-	25	25	-	-	-	-
Alle grondgebruikers	84	86	37	9	24	16	13	9	1	3	1	-

Bron: C.B.S. 1963.

Bijlage 27

G R A S L A N D

	Opper-vlakte grasland in ha	Percentage grasland	
		tijdelijk	blijvend
Landbouwers			
1 - 5 ha	56	3	97
5 - 10 ha	909	8	92
10 - 15 ha	319	5	95
15 - 20 ha	69	12	88
≥ 20 ha	15	-	100
Alle landbouwers	1368	8	92
Uden	945	7	93
Volkel	423	8	92
Overigen:			
groep C	59	9	91
groep D	19	-	100
spec. groep	23	10	90
Alle grondgebruikers in het blok	1469	8	92
Enclave Uden			
Landbouwers	150	7	93
Groep C	18	-	100
Groep D	4	-	100
Spec. groep	6	-	100
Alle grondgebruikers	178	6	94
Enclave Volkel			
Landbouwers	66	4	96
Groep C	12	-	100
Groep D	5	-	100
Spec. groep	-	-	-
Alle grondgebruikers	83	3	97

T U I N B O U W G E W A S S E N

	Oppervlakte tuinbouwgewassen in ha	Oppervlakte tuinbouwgewassen in ha						
		i n d e o p e n g r o n d						onder glas
			f r u i t			klein fruit	overige gewassen	
		groenten	kersen	morellen	ov. fruit			
Landbouwers								
1 - 5 ha	6,91	1,56	4,21	0,55	0,24	0,35	-	-
5 - 10 ha	68,69	27,03	23,94	9,98	2,22	5,52	-	-
10 - 15 ha	19,83	5,42	8,47	3,92	0,92	1,10	-	-
15 - 20 ha	17,22	8,33	6,89	1,60	-	0,40	-	-
≥ 20 ha	6,04	3,85	2,19	-	-	-	-	-
Alle landbouwers	118,69	46,19	45,70	16,05	3,38	7,37	-	-
Uden	86,77	27,76	39,68	13,06	2,63	3,64	-	-
Volkel	31,92	18,43	6,02	2,99	0,75	3,73	-	-
Overigen:								
groep C	17,56	3,38	11,56	0,07	1,15	0,93	0,47	-
groep D	7,62	1,69	5,28	0,13	0,08	0,44	-	-
spec. groep	41,66	26,83	5,40	5,45	1,63	2,15	0,09	0,11
Alle grondgebruikers in het blok	185,53	78,09	67,94	21,70	6,24	10,89	0,56	0,11
Enclave Uden:								
landbouwers	11,30	3,05	5,85	1,35	0,31	0,74	-	-
groep C	12,76	3,83	3,44	0,90	0,60	0,29	3,70	-
groep D	3,63	0,15	3,29	-	0,05	0,14	-	-
spec. groep	35,63	7,59	1,79	1,04	12,63	0,86	11,70	0,02
Alle grondgebruikers	63,32	14,62	14,37	3,29	13,59	2,03	15,40	0,02
Enclave Volkel:								
landbouwers	2,52	1,72	0,72	0,02	0,06	-	-	-
groep C	1,50	0,90	0,60	-	-	-	-	-
groep D	1,18	0,93	0,25	-	-	-	-	-
spec. groep	0,10	0,10	-	-	-	-	-	-
Alle grondgebruikers	5,30	3,65	1,57	0,02	0,06	-	-	-

Bron: C.B.S. 1963.

R U N D V E E S T A P E L

Bijlage 29

	Aantal bedrijven	Aantal melkkoeien per 100 ha cultuurgrond	Aantal melkkoeien per 100 ha grasland	Per 100 melkkoeien aantal kalveren	Per 100 melkkoeien aantal pinken	Bedrijven met mestkalveren aantal bedrijven	Bedrijven met mestkalveren gemiddeld aantal per bedrijf	Bedrijven met overig mestvee aantal bedrijven	Bedrijven met overig mestvee gemiddeld aantal per bedrijf
Landbouwers									
1 - 5 ha	32	81	181	41	51	6	16,5	4	2,3
5 - 10 ha	235	87	166	40	51	27	7,9	19	2,3
10 - 15 ha	52	81	156	42	61	6	9,0	5	2,4
15 - 20 ha	9	71	157	39	59	-	-	4	4,8
≥ 20 ha	2	28	125	100	74	-	-	1	6,0
Alle landbouwers	330	83	163	41	54	39	9,4	33	2,7
Uden	226	83	166	41	52	28	11,8	23	2,7
Volkel	104	84	158	40	58	11	3,4	10	2,8
Overigen:									
groep C	99	45	120	41	35	5	20,8	2	3,0
groep D	46	40	102	37	142	1	6,0	2	1,5
spec. groep	20	16	58	46	162	1	40,0	1	1,0
Alle geregistreerden in het blok	495	79	159	41	55	46	11,2	38	2,6
Enclave Uden:									
landbouwers	36	74	146	48	54	4	1,8	5	1,4
groep C	37	38	99	28	28	1	25,0	2	2,5
groep D	12	40	128	20	160	-	-	-	-
spec. groep	14	10	119	86	29	-	-	1	1,0
Alle geregistreerden	99	59	140	47	54	5	6,4	8	1,6
Enclave Volkel:									
landbouwers	17	80	167	31	51	4	20,3	3	2,0
groep C	15	47	95	36	18	2	5,5	1	4,0
groep D	10	9	19	700	700	-	-	1	1,0
spec. groep	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Alle geregistreerden	44	71	148	37	52	6	15,3	5	2,2

M E L K K O E I E N

	totaal	Aantal bedrijven met ... koeien: geen	1 - 2	3 - 5	6 - 9	10 - 14	≥15	met melkkoeien	Gemiddeld aantal melkkoeien per bedrijf met melkkoeien
Landbouwers									
1 - 5 ha	32	1	12	17	2	-	-	31	3,2
5 - 10 ha	235	4	5	79	121	26	-	231	6,5
10 - 15 ha	52	1	2	2	17	28	2	51	7,8
15 - 20 ha	9	-	1	-	-	6	2	9	12,1
≥ 20 ha	2	1	-	-	-	-	1	1	19,0
Alle landbouwers	330	7	20	98	140	60	5	323	6,9
Uden	226	4	15	64	92	48	3	222	7,1
Volkel	104	3	5	34	48	12	2	101	6,6
Overigen:									
groep C	99	67	22	8	2	-	-	32	2,2
groep D	46	35	9	2	-	-	-	11	1,7
spec. groep	20	16	2	2	-	-	-	4	3,3
Alle geregistreerden in het blok	495	125	53	110	142	60	5	370	6,3
Enclave Uden:									
landbouwers	36	2	4	11	13	5	1	34	6,4
groep C	37	32	1	3	1	-	-	5	3,6
groep D	12	10	1	1	-	-	-	2	2,5
spec. groep	14	11	2	1	-	-	-	3	2,3
Alle geregistreerden	99	55	8	16	14	5	1	44	5,6
Enclave Volkel:									
landbouwers	17	-	3	4	6	3	1	17	6,5
groep C	15	11	2	2	-	-	-	4	2,8
groep D	10	9	1	-	-	-	-	1	1,0
spec. groep	2	2	-	-	-	-	-	-	-
Alle geregistreerden	44	22	6	6	6	3	1	22	5,5

Bron: C.B.S. 1963.

M E L K P R O D U K T I E

	1956	1958	1960	1962
Aantal gecontroleerde koeien:				
U d e n	186	206	284	317
Volkel	199	194	217	292
Noordbrabant M.R.IJ.	33148	38099	42697	51808
Gemiddelde opbrengst in kg:				
U d e n	4138	4259	4303	4265
Volkel	4179	4208	4193	4216
Noordbrabant M.R.IJ.	4178	4337	4232	4295
Gemiddelde vetgehalte in %:				
U d e n	3,64	3,63	3,56	3,72
Volkel	3,62	3,70	3,67	3,69
Noordbrabant M.R.IJ.	3,61	3,60	3,60	3,67

Bron: Jaarverslagen Centrale Melkcontrôle Dienst.

Bijlage 32

M E S T V A R K E N S

	Aantal bedrijven									
	totaal	met mestvarkens							met mestvarkens	Gem. aantal mestvarkens per bedrijf met mestvarkens
		geen	1 - 9	10 - 19	20 - 29	30 - 49	50 - 99	≥ 100		
Landbouwers										
1 - 5 ha	32	15	11	1	2	2	1	-	17	16,1
5 - 10 ha	235	93	45	36	24	21	13	3	142	23,7
10 - 15 ha	52	15	12	9	7	4	3	2	37	24,6
15 - 20 ha	9	5	2	-	1	1	-	-	4	15,5
≥ 20 ha	2	1	1	-	-	-	-	-	1	4,0
Alle landbouwers	330	129	71	46	34	28	17	5	201	23,0
Uden	226	94	42	34	26	19	7	4	132	23,2
Volkel	104	35	29	12	8	9	10	1	69	22,5
Overigen:										
groep C	99	65	18	11	2	2	1	-	34	11,7
groep D	46	37	7	-	2	-	-	-	9	8,4
spec. groep	20	17	1	-	-	-	2	-	3	38,7
Alle geregistreerden in het blok	495	248	97	57	38	30	20	5	247	21,1
Enclave Uden:										
landbouwers	36	15	4	5	7	1	3	1	21	26,8
groep C	37	30	6	-	-	1	-	-	7	8,7
groep D	12	9	-	1	2	-	-	-	3	21,3
spec. groep	14	11	1	2	-	-	-	-	3	9,3
Alle geregistreerden	99	65	11	8	9	2	3	1	34	21,1
Enclave Volkel:										
landbouwers	17	10	2	4	-	1	-	-	7	14,1
groep C	15	11	2	-	-	1	1	-	4	29,8
groep D	10	8	2	-	-	-	-	-	2	7,0
spec. groep	2	1	1	-	-	-	-	-	1	4,0
Alle geregistreerden	44	30	7	4	-	2	1	-	14	16,9

Bron: C.B.S. 1963.

FOKZEUGEN

	Aantal bedrijven							Gem. aant. fokzeugen per bedrijf met fokzeugen
	totaal	met fokzeugen					met fokzeugen	
		geen	1 - 4	5 - 9	10 - 19	≥ 20		
Landbouwers								
1 - 5 ha	32	17	12	1	1	1	15	6,7
5 - 10 ha	235	110	43	37	33	12	125	9,3
10 - 15 ha	52	19	8	6	15	4	33	11,6
15 - 20 ha	9	5	3	-	-	1	4	25,8
≥ 20 ha	2	2	-	-	-	-	-	-
Alle landbouwers	330	153	66	44	49	18	177	9,9
Uden	226	112	41	30	31	12	114	9,6
Volkel	104	41	25	14	18	6	63	10,4
Overigen:								
groep C	99	88	5	5	1	-	11	4,8
groep D	46	46	-	-	-	-	-	-
spec. groep	20	19	-	1	-	-	1	5,0
Alle geregistreerden in het blok	495	306	71	50	50	18	189	9,6
Enclave Uden:								
landbouwers	36	18	7	7	3	1	18	6,1
groep C	37	37	-	-	-	-	-	-
groep D	12	11	1	-	-	-	1	3,0
spec. groep	14	13	1	-	-	-	1	3,0
Alle geregistreerden	99	79	9	7	3	1	20	5,8
Enclave Volkel:								
landbouwers	17	9	2	4	2	-	8	7,3
groep C	15	15	-	-	-	-	-	-
groep D	10	9	1	-	-	-	1	3,0
spec. groep	2	2	-	-	-	-	-	-
Alle geregistreerden	44	35	3	4	2	-	9	6,8

L E G H E N N E N

	Aantal bedrijven											Gemiddeld aantal leghennen per bedrijf met leghennen
	totaal	met leghennen									met leghennen	
		geen	1-49	50-99	100-199	200-299	300-399	400-499	500-599	≥1000		
Landbouwers												
1 - 5 ha	32	6	8	5	7	3	2	1	-	-	26	127
5 - 10 ha	235	45	19	18	71	39	21	4	15	3	190	234
10 - 15 ha	52	12	6	2	9	7	10	4	1	1	40	258
15 - 20 ha	9	1	1	1	1	2	-	2	1	-	8	263
≥ 20 ha	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	16
Alle landbouwers	330	65	35	26	88	51	33	11	17	4	265	227
Uden	226	51	27	15	52	39	24	7	9	2	175	219
Volkel	104	14	8	11	36	12	9	4	8	2	90	244
Overigen::												
groep C	99	41	18	13	17	4	1	1	4	-	58	119
groep D	46	15	10	6	10	3	1	-	1	-	31	111
spec. groep	20	11	-	-	3	1	1	-	-	4	9	2290
Alle geregistreerden in het blok	495	132	63	45	118	59	36	12	22	8	363	251
Enclave Uden												
Landbouwers	36	3	8	3	7	7	3	1	2	2	33	277
Groep C	37	16	9	4	7	-	1	-	-	-	21	78
Groep D	12	2	5	3	-	-	2	-	-	-	10	93
Spec. groep	14	8	2	1	2	1	-	-	-	-	6	99
Alle geregistreerden	99	29	24	11	16	8	6	1	2	2	70	176
Enclave Volkel												
Landbouwers	17	5	3	-	2	2	2	2	1	-	12	226
Groep C	15	5	4	2	2	2	-	-	-	-	10	92
Groep D	10	3	3	3	1	-	-	-	-	-	7	65
Spec. groep	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	58
Alle geregistreerden	44	14	10	6	5	4	2	2	1	-	30	138

Bron: C.B.S. 1963.

M E L K M A C H I N E S

	Percentage bedrijven met melkmachines			
	in het ruilverkavelingsgebied		in de enclaves	
	op landbouwbedrijven	op alle bedrijven	op landbouwbedrijven	op alle bedrijven
Aantal melkkoeien per bedrijf				
1 - 9	14	12	98	71
5 - 9	20	18	16	15
10 - 19 1)	65	65	70	70
Alle bedrijven met ≥ 7 koeien	43	43	50	50
Alle bedrijven met melkkoeien	24	21	22	17
U d e n	28	25	21	16
V o l k e l	16	13	24	18

1) Waarvan één bedrijf met ≥ 20 melkkoeien.

Bron: C.B.S. 1963.

PAARDEN EN TREKKERS

	Aantal bedrijven				Aantal werkpaarden per bedrijf met paarden
	totaal	met trekker	met paarden	zonder trekkracht 1)	
Landbouwers					
1 - 5 ha	32	1	20	11	1,0
5 - 10 ha	235	32	179	29	1,0
10 - 15 ha	52	21	32	3	1,1
15 - 20 ha	9	5	5	-	1,0
≥ 20 ha	2	2	1	-	1,0
Alle landbouwers	330	61	237	43	1,0
Uden	226	50	150	34	1,0
Volkel	104	11	87	9	1,0
Overigen:					
groep C	99	2	11	86	1,1
groep D	46	-	2	44	1,0
spec.- groep	20	10	5	8	1,0
Alle geregistreerden in het blok	495	73	255	181	1,0
Enclave Uden					
Landbouwers	36	10	16	3	1,1
Groep C	37	1	4	33	1,0
Groep D	12	-	1	11	1,0
Spec. groep	14	6	1	7	1,0
Alle geregistreerden	99	17	22	54	1,0
Enclave Volkel					
Landbouwers	17	3	13	1	1,0
Groep C	15	-	14	11	1,0
Groep D	10	-	1	9	1,0
Spec. groep	2	-	-	2	-
Alle geregistreerden	44	3	18	23	1,0

1) Op het bedrijf aanwezig.

Bron: C.B.S. 1963.

ARBEIDSKRACHTEN (1959 en 1963)

	Aantal bedrijven		Aantal arbeidskrachten op de teldatum															
			bedrijfshoofden				meew. gezinsleden				vr. arbeidskr.				totaal			
			mannen		vrouwen		mannen		vrouwen		mannen		vrouwen		mannen		vrouwen	
	1959	1963	1959	1963	1959	1963	1959	1963	1959	1963	1959	1963	1959	1963	1959	1963	1959	1963
Landbouwers																		
1 - 5 ha	39	32	36	30	3	2	10	4	35	13	-	-	-	-	46	34	38	15
5 - 10 ha	254	235	249	231	5	4	115	86	297	123	1	3	-	1	365	320	302	128
10 - 15 ha	44	52	43	51	2	2	50	30	49	25	-	2	-	-	93	83	51	27
15 - 20 ha	11	9	12	10	-	-	15	5	17	4	2	1	-	-	29	16	17	4
≥ 20 ha	2	2	2	2	-	-	3	1	2	1	1	1	-	-	6	4	2	1
Alle landbouwers	350	330	342	324	10	8	193	126	400	166	4	7	-	1	539	457	410	178
Uden	234	226	231	224	5	4	136	86	262	120	4	6	-	-	371	316	267	124
Volkel	116	104	111	100	5	4	57	40	138	46	-	1	-	1	168	141	143	51

Bron: C.B.S. 1959 en 1963.

VEESTALLING EN BEDRIJFSVOERING

	Aantal bedrijven							
	totaal	met gegevens	met melkveestal gebouwd vóór 1940		met een loopstal voor jongvee	met één of meer verplaatsbare weide pompen	dat groenvoer pleegt in te kuilen	met groenvoer silo'(s)
			totaal	waarvan gemoderniseerd				
Landbouwers								
1 - 5 ha	32	29	23	3	-	3	16	9
5 - 10 ha	235	216	193	116	1	75	180	123
10 - 15 ha	52	43	36	27	-	28	39	24
15 - 20 ha	9	9	9	5	-	7	7	7
≥ 20 ha	2	2	2	1	-	1	1	1
Alle landbouwers	330	299	263	152	1	114	243	164
Uden	226	202	178	102	-	82	165	99
Volkel	104	97	85	50	1	32	78	65

Bron: C.B.S. 1961.

VARKENSSCHUREN EN KIPPENHOKKEN

Bijlage 39

	Aantal bedrijven								
	totaal	met gegevens	met afzonderlijke na 1940 gebouwde varkensschuur voor 30 of meer mestvarkens				met kippenhokken		
							voor		waarvan met automatische drinkwatervoorziening
			totaal	aant. schuren met		met droogvoedering	400 of meer leghennen per hok	2000 of meer slachtkuikens per hok	
				stal met buiten omloop	andere stal				
Landbouwers									
1 - 5 ha	32	29	8	-	8	-	2	-	1
5 - 10 ha	235	216	54	8	46	18	35	5	32
10 - 15 ha	52	43	12	1	11	4	5	-	7
15 - 20 ha	9	9	4	-	4	3	2	-	1
≥ 20 ha	2	2	1	-	1	-	-	-	-
Alle landbouwers	330	299	79	9	70	25	44	5	41
Uden	226	202	50	6	44	18	26	3	25
Volkel	104	97	29	3	26	7	18	2	16

Bron: C.B.S. 1961.

LEEFTIJD VAN DE BEDRIJFSHOOFDEN

	Aantal bedrijfshoofden						Gemiddelde leeftijd in jaren
		in de leeftijdsklasse van					
	totaal	<35 jaar	35-44 jaar	45-54 jaar	55-64 jaar	≥ 65 jaar	
Landbouwers							
1 - 5 ha	32	3	5	7	12	5	54
5 - 10 ha	235	31	61	60	61	22	49
10 - 15 ha	52	9	9	15	15	4	49
15 - 20 ha	9	-	3	3	2	1	52
≥ 20 ha	2	-	-	-	1	1	60
Alle landbouwers	330	43	78	85	91	33	50
Uden	226	31	56	58	61	20	49
Volkel	104	12	22	27	30	13	51
O v e r i g e n:							
groep C	99	12	33	31	20	3	46
groep D	46	-	1	1	15	29	66
spec.- groep	20 1)	10	4	4	1	-	37
Alle geregistreerden in het blok	495 1)	65	116	121	127	65	50
Enclave Uden							
Landbouwers	36	4	3	10	16	3	53
Groep C	37	3	11	9	10	4	50
Groep D	12	-	-	1	2	9	67
Spec.- groep	14 2)	1	3	3	2	-	45
Alle geregistreerden	99 2)	8	17	23	30	16	53
Enclave Volkel							
Landbouwers	17	4	3	2	7	1	48
Groep C	15	2	4	6	-	3	47
Groep D	10	-	-	1	2	7	67
Sepc.- groep	2 3)	-	-	-	-	-	-
Alle geregistreerden	44 3)	6	7	9	9	11	52

1) 1 instelling.
2) 5 instellingen.
3) 2 instellingen.

Bron: C.B.S. 1963.

In de reeks Verslagen van het Landbouw-Economisch Instituut zijn op dit gebied reeds verschenen of verschijnen binnenkort

Verslag No. 2	Reutum-Ageleresch. Sociaal-economische schets van een ruilverkaveling in Twenthe, november 1962.
Verslag No. 7	Veghel-Erp. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied, december 1962.
Verslag No. 11	Delt-Oude Weer. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied in het Groninger Hogeland, februari 1963.
Verslag No. 17	Heiligenbergerbeek. Sociaal-economische schets van een ruilverkavelingsgebied in het Utrechtse zandgebied, april 1963.
Verslag No. 18	De Haagse Beemden. Sociaal-economisch onderzoek in een ruilverkavelingsgebied in de Baronie van Breda, mei 1963.
Verslag No. 19	Ursem. Sociaal-economische schets van een ruilverkavelingsgebied in Westfriesland, mei 1963.
Verslag No. 20	Noord-Beveland. Sociaal-economische schets van het voormalige eiland, mei 1963.
Verslag No. 24	Het Geestmerambacht. Een onderzoek naar enkele sociaal-economische vraagstukken verband houdend met de voorbereiding van de ruilverkaveling, juni 1963.
Verslag No. 36	Dantumadeel. Aanvullende sociaal-economische schets van een ruilverkaveling in de Friese Wouden, oktober 1963.
Verslag No. 39	Hattem-Wezep. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied op de Noordelijke Veluwe, oktober 1963.
Verslag No. 45	Beneden-Donge. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied tussen Dongen en 's-Gravenmoer, oktober 1963.
Verslag No. 46	Kamperveen-Zalk. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied ten Zuiden van de stad Kampen, oktober 1963.
Verslag No. 51	Sneeker-Oudvaart. Sociaal-economische schets van een ruilverkavelingsblok in het Friese weidegebied, november 1963.
Verslag No. 52	Wanroij. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied, november 1963.
Verslag No. 53	Uden. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied, november 1963.

VOLLEDIGE LIJST VAN ACTUELE L.E.I.-PUPLIKATIES
OP AANVRAAG GRATIS VERKRIJGBAAR